

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Prognoser og landbrugets kreditmuligheder

Odsherred Landsboforening

11. november 2014

Af Klaus Kaiser

Erhvervsøkonomisk chef

Videncentret for Landbrug

PARTNER I
DLBR
DANSK
LANDBRUGSRÅDGIVNING

Ministeriet for Fødevarer,
Landbrug og Fiskeri

Den Europæiske
Landbrugsfond for Udvikling
af Landdistrikterne

Naturerhverv.dk

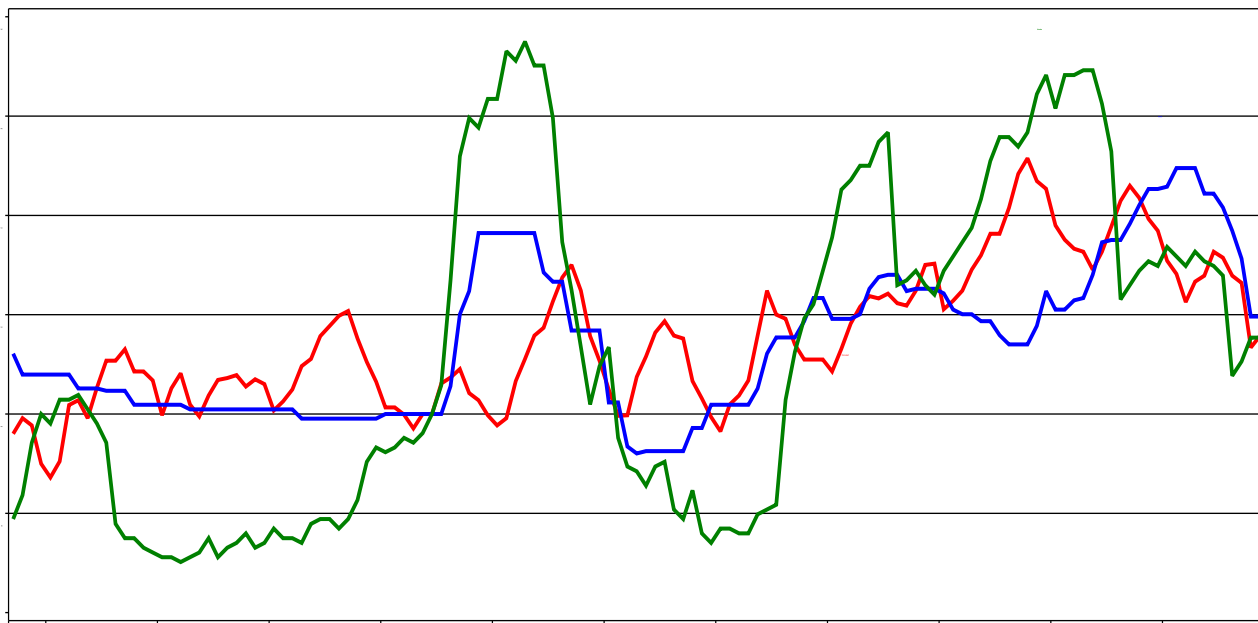
Danmark og Europa investerer i landdistrikterne

Se 'European Agricultural Fund for Rural Development' (EAFRD)

Landbruget er kommet i stormvejr

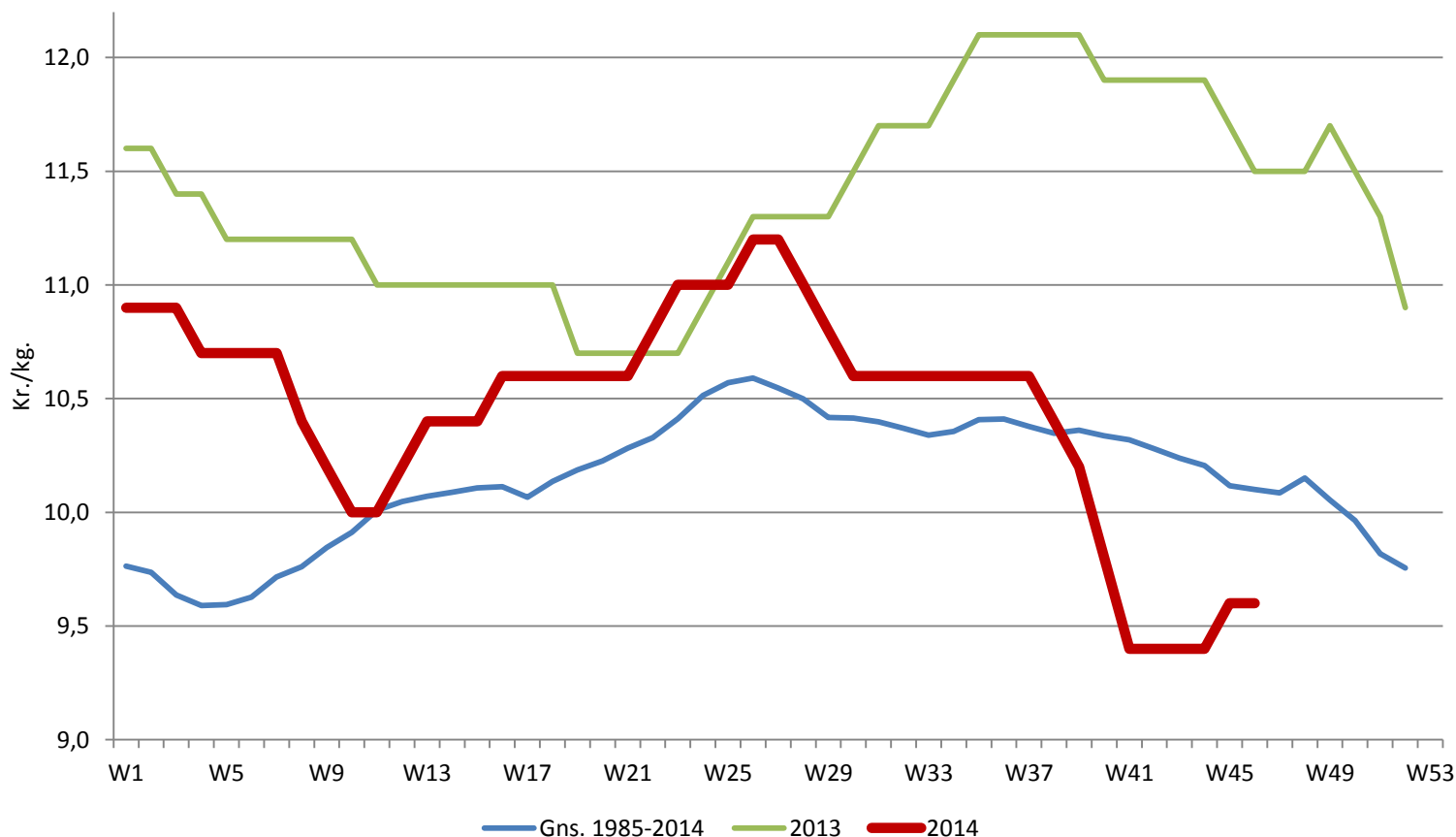
- Konjunkturvendingen skyldes en kombination af:
 - Ruslands importforbud mod fødevarer fra EU
 - Kinas delvise tilbagetrækning sfa. fyldte lagre
 - Stigende global produktion (stor høst, høje priser 2012-primus 2014 og ophævelse af kvoter)
- Priserne og indtjeningen er kommet under det langsigtede gennemsnit
- Landbrugets langsigtede indtjening er fortsat uændret trods den aktuelle vending i konjunkturerne
- Fortsat stor spredning mellem de enkelte bedrifter – en stærk gruppe har fortsat overskud trods den aktuelle storm

Prisboblernerne fra 2012-primo 2014 er under afvikling

Faldet i svineprisen viser alvoren

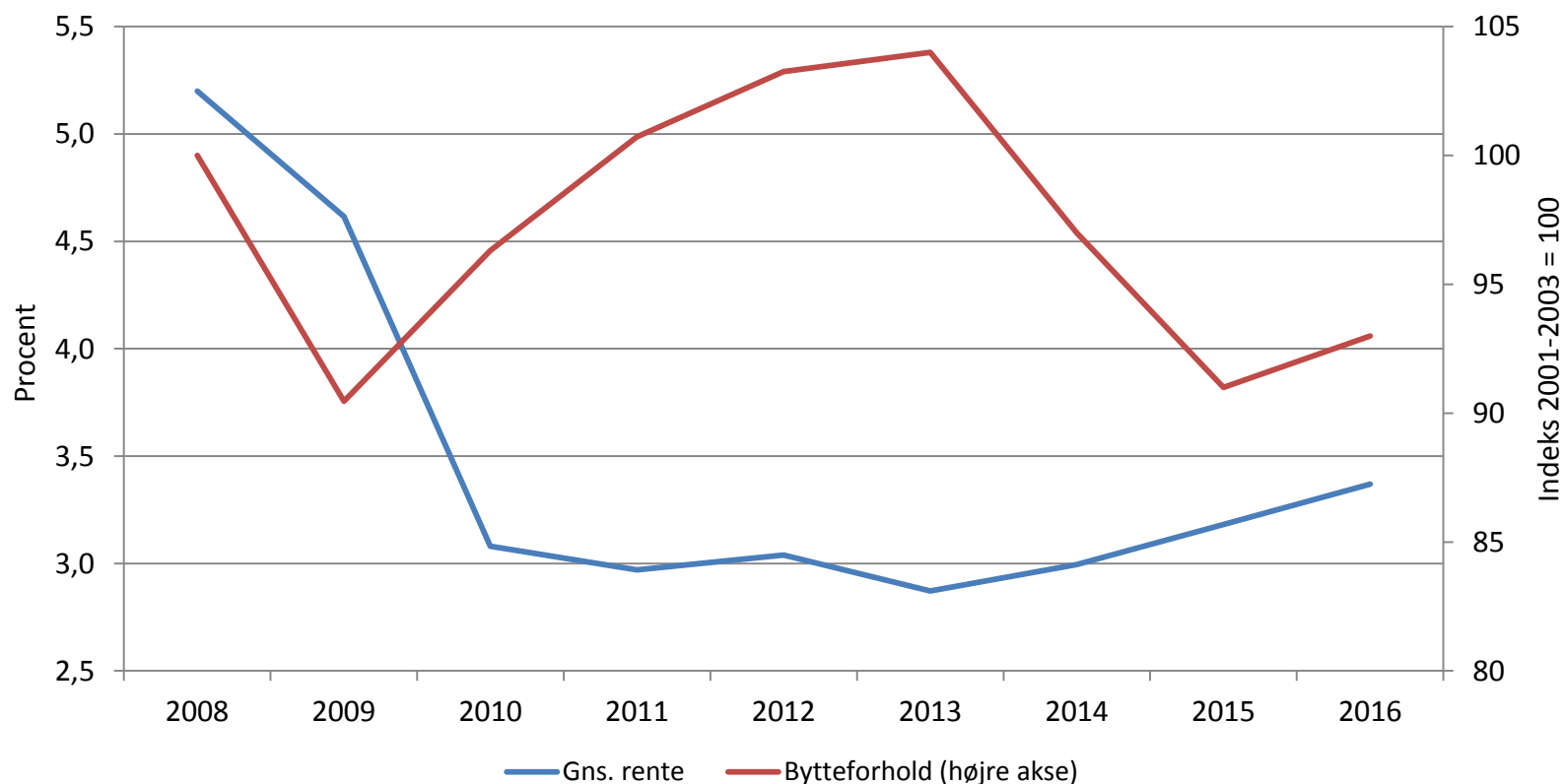
Svineprisens sæsonmønster 1985-2014

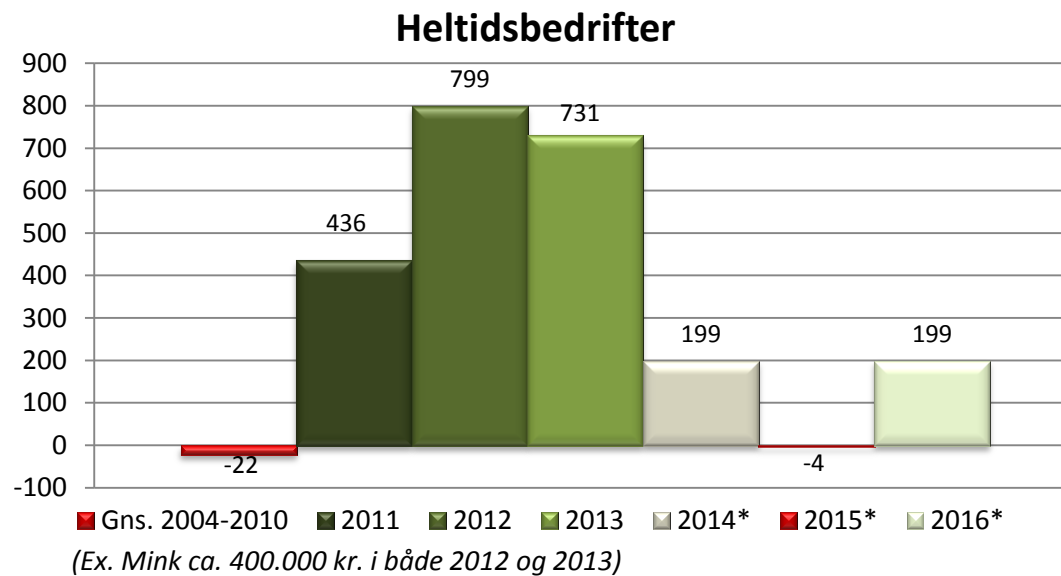
Bytteforholdet falder - renterne er lave

- Bytteforholdet toppede i 2012-2013. Fra 2014 går det nedad!
- Renten er fortsat trykket i bund af lav inflation og lav vækst i Europa

Bytteforhold og heltidsbedrífers gennemsnitsrente, inkl. bidrag

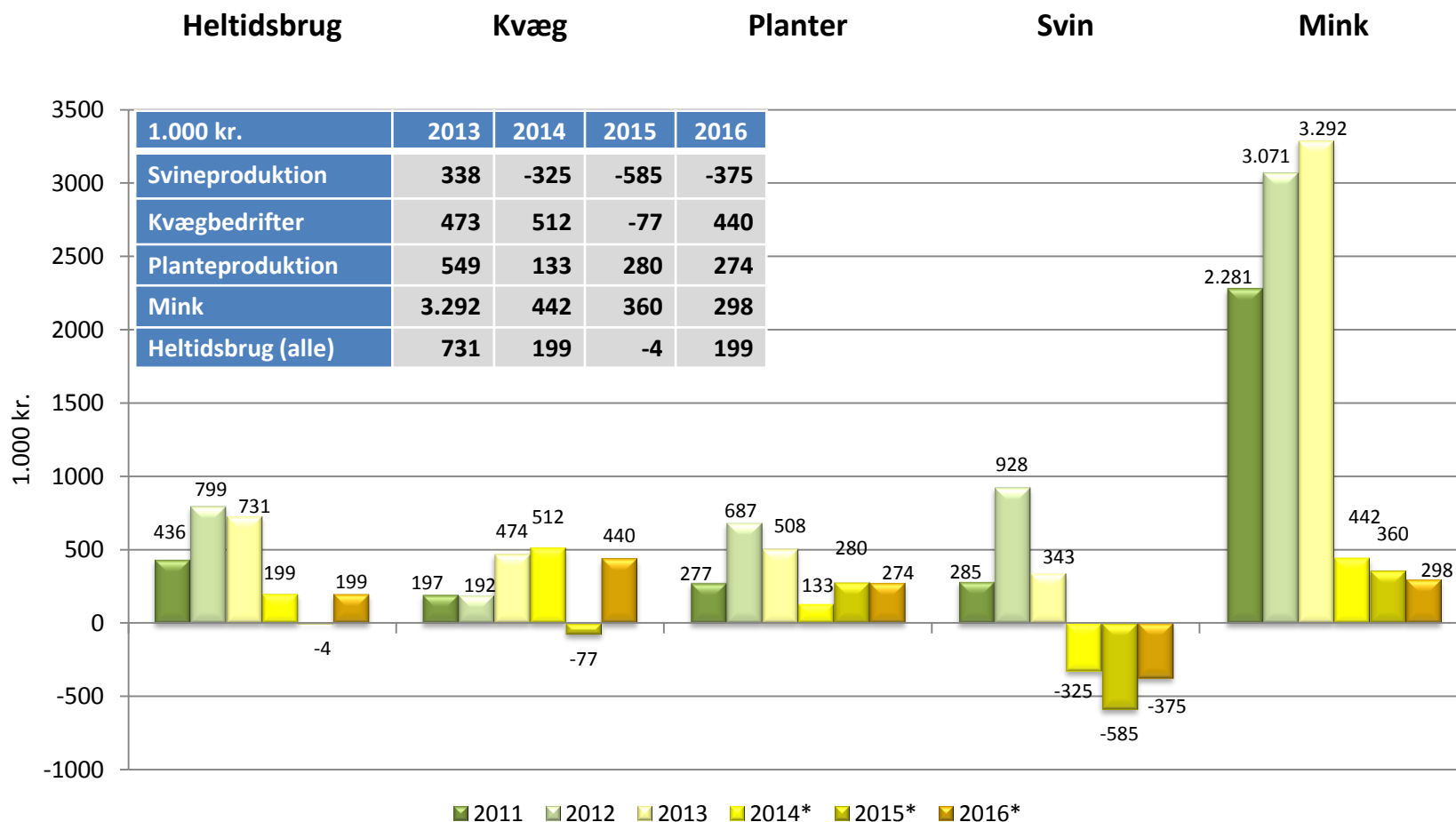
Driftsresultater for gennemsnitlige heltidsbrug

1.000 kr.	2013	2014		2015		2016
		Juni	Sept.	Juni	Sept.	Sept.
Svineproduktion	343	637	-325	504	-585	-375
Kvægbedrifter	474	708	512	506	-77	440
Planteproduktion	508	309	133	389	280	274
Mink	3.292	215	442	135	360	298
Heltidsbrug (alle)	731	566	199	396	-4	199

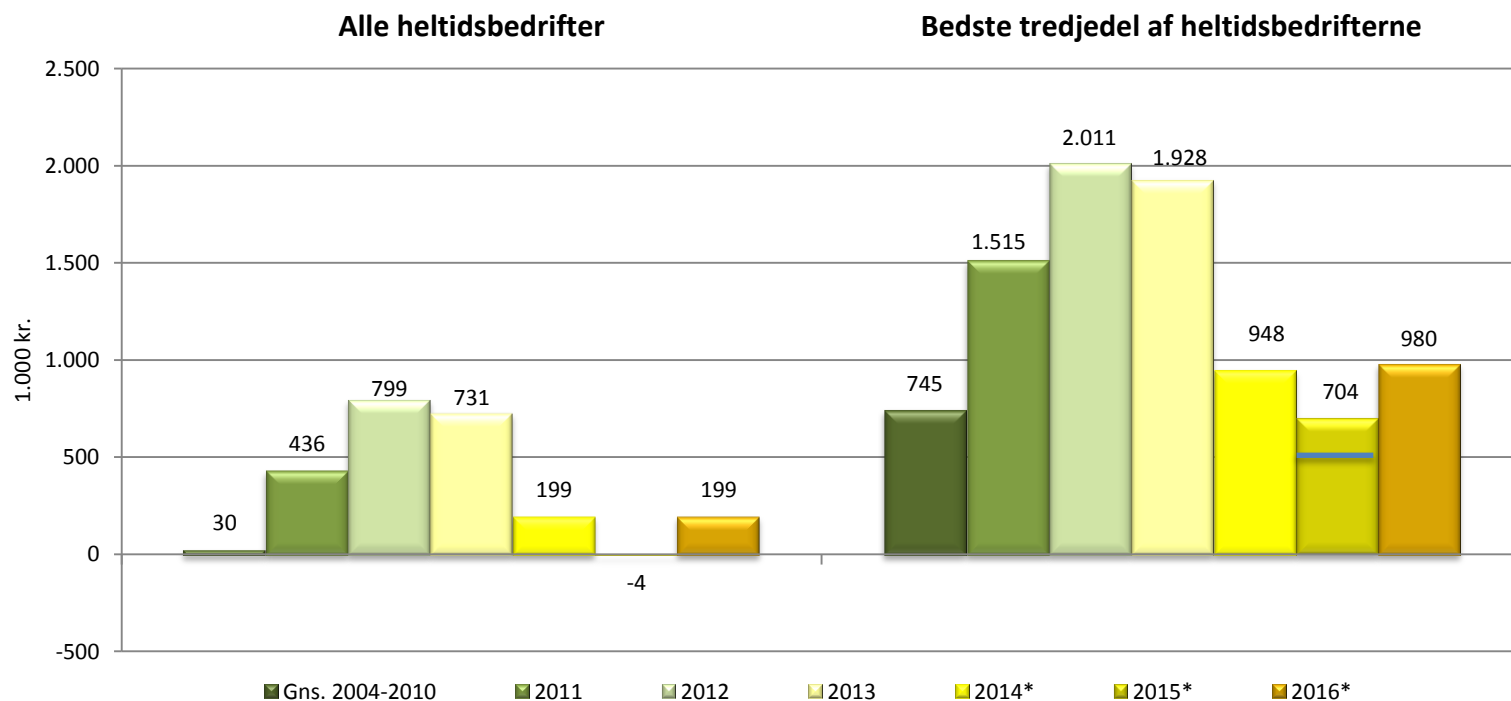
Driftsgrenenes indkomst

Landbrugets driftsresultater 2011-2016

Prognose for bedste tredjedel frem til 2016

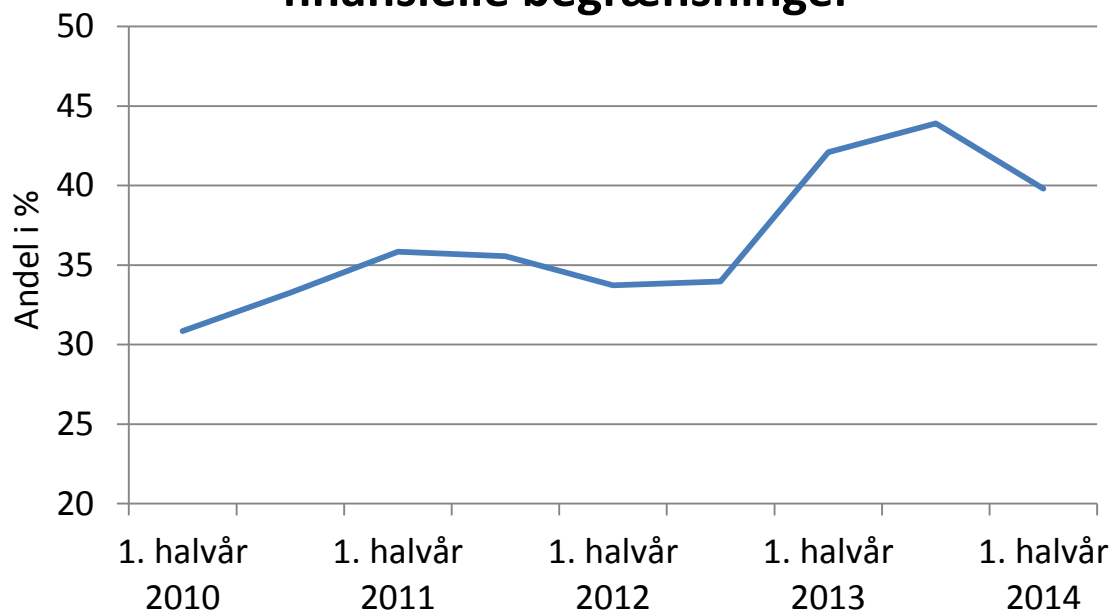
- Den bedste tredjedel tjener gennemsnitligt 700.000-1,0 mio. kr. i 2014-16.
- For at komme i bedste tredjedel skal der i 2015 ca. tjenes over 500.000 kr.

Landbrugets finansieringsmuligheder

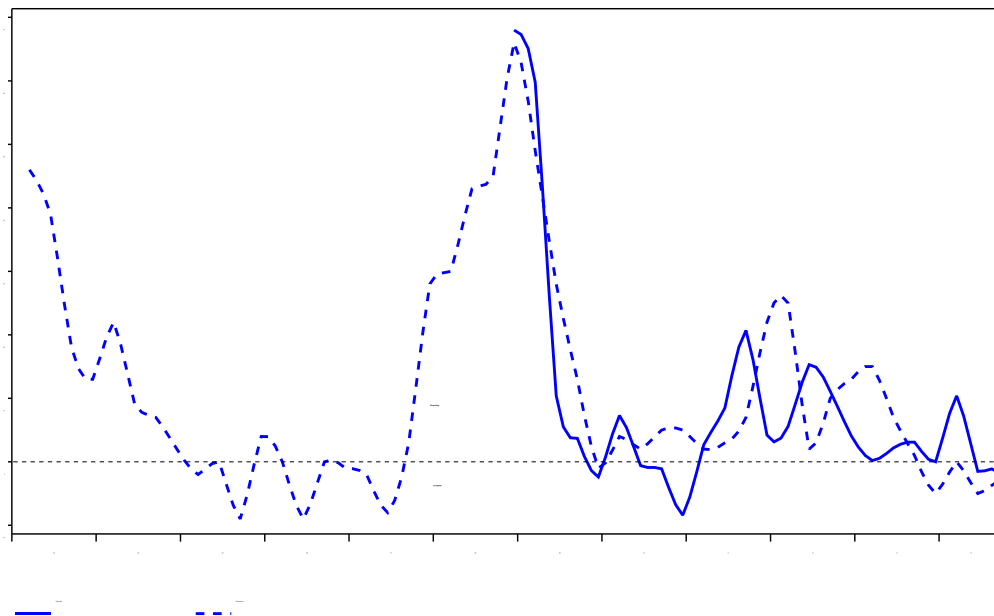
- Ca. 40 pct. af landmændene oplever finansielle begrænsninger

Andel af landmænd, der oplever finansielle begrænsninger

Landbrugets finansieringsmuligheder

- Opstramning af pengeinstitutternes kreditpolitik siden 2007

Landbrugets finansieringsmuligheder

- Fra motorvej til skolevej på grund af:
 - Generel økonomisk krise
 - Krise den finansielle sektor
 - Dårlig økonomi i landbruget
 - Skrappere myndighedskrav

2003-2007

2008-2014

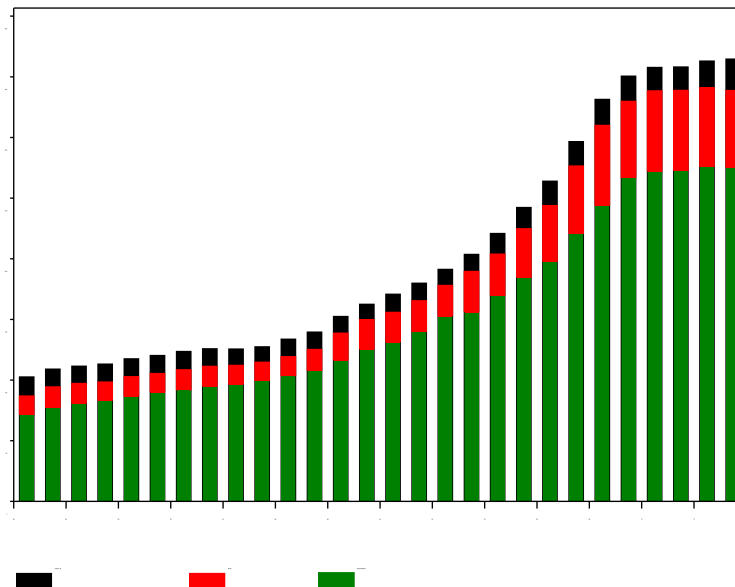

Landbrugets finansieringsmuligheder

- Hvordan rammer "kredittørken" landbruget?
 - Dansk landbrug er teknologisk helt i front globalt set og derfor meget kapitalintensivt og stærkt afhængigt af et højt investeringsniveau og adgang til kapital
- Hvorfor rammer "kredittørken" landbruget særlig hårdt?
 - Høj gæld
 - Lav indtjening
 - Høj risiko
 - Stor spredning i indkomster

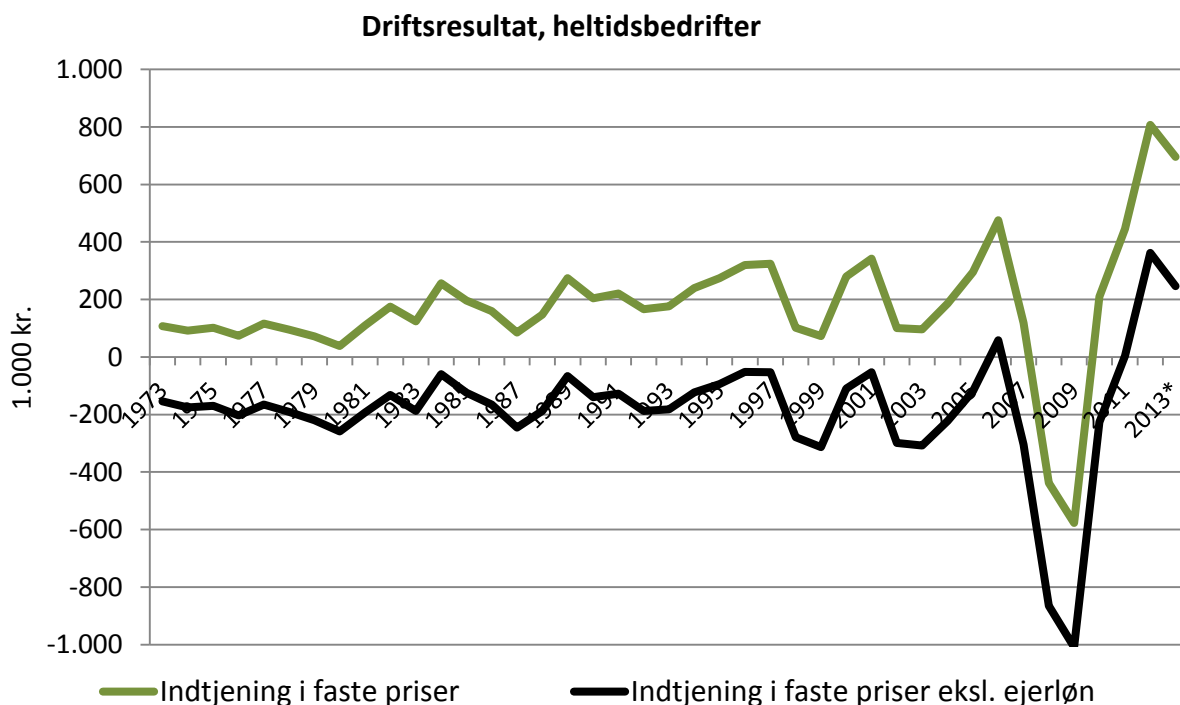
Høj gæld begrænser finansieringsmulighederne

- Mange landmænd blev efterladt med høj gæld i årene op til den finansielle krise i 2008 på grund af:
 - Høje priser på jord og kvote
 - Arealkrav
 - Fejlslagne investeringer
 - Lav indtjening
 - Skærpede miljøkrav
 - Mv.

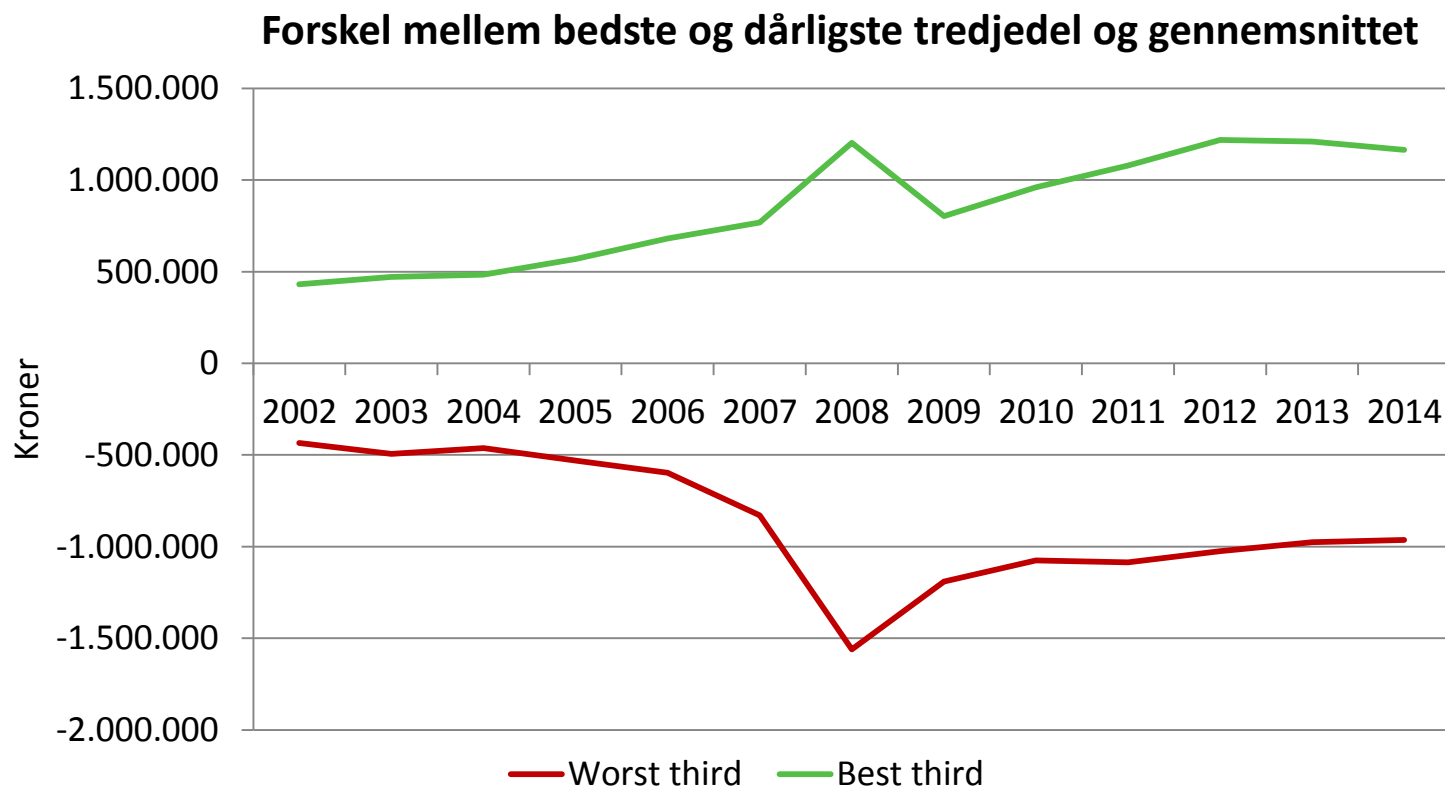
Lav indtjening og høj risiko begrænser finansieringsmulighederne

- Mulighederne for høj indtjening forringes af miljøkrav, et højt skatte- og afgiftstryk og høje lønninger og andre omkostninger
- Svag indtjening giver ringe mulighed for egenfinansiering!
- Dertil kommer høj risiko i erhvervet med store udsving i indtjeningen

Stor spredning i indkomster begrænser finansieringsmulighederne

- Og den store spredning i indkomsterne (ca. 1 mio. kr. mellem bedste/dårligste og gns.) øger usikkerheden

Hvordan ser den finansielle sektor på dansk landbrug?

- Især efter finanskrisen har den finansielle sektor fået øje på:
 - Høj gæld
 - Lavt indtjening
 - Høj risiko
 - Store spredning i indtjeningen
- Det gør den finansielle sektor (og andre) usikker på landbrugets gældsserviceringssevne
- Uden adgang til finansiering går landbrugsvirksomhedens udvikling i stå:
 - => Salg eller nedslidning

Landbrugets finansieringsmuligheder

- Lån og kreditter vurderes individuelt, MEN...
- ...Finanstilsynet (FT) definerer banker og realkreditinstitutters rammer for udlån gennem krav til solvens og likviditets-beredskab, værdiansættelse af aktiver, risikoeksponering etc.
- Ved brug af FT's definitioner og bankers praksis, har vi undersøgt kreditmuligheder for danske landbrug

Landbrugets finansieringsmuligheder

Centralt for FT er, om der er "OIV" (Objektiv Indikation for Værdiforringelse - af sikkerheden bag udlånet) og dermed et behov for nedskrivninger:

1. Låntager er i "betydelige økonomiske vanskeligheder"
2. Låntager begår kontraktbrud
 - Ikke BOT, manglende overholdelse af afdrag og renter o.lign.
 - Undtagelse hvis kortvarigt, småbeløb eller fejl
3. Låntager ydes lempeligere vilkår pga. økon. vanskeligheder
 - F.eks. rekonstruktion, eftergivelse af gæld, henstand, forlængelse mv.
 - OIV gældende indtil låntager har vist evne til overholdelse af aftaler (minimum 12 måneder)
4. Det er sandsynligt, at låntager vil gå konkurs eller blive underlagt anden økonomisk rekonstruktion

Landbrugets finansieringsmuligheder

- Operationalisering af FT's retningslinjer kræver især specifik definition af "betydelige økonomiske vanskeligheder"
- FT lægger særlig vægt på likviditet og egenkapital:
 - OIV ved negativt resultat før skat/utilstrækkelig likviditet, samt negativ eller spinkel EK
 - OIV ved svagt positivt resultat før skat/svag men tilstrækkelig likviditet, men negativ egenkapital
 - Også OIV, selvom EK ikke er negativ/spinkel, men hvis dårlige driftsresultater eller utilstrækkelig likviditet indebærer en betydelig risiko for, at PI lider tab på et senere tidspunkt
 - Undtagelser: Historisk gode resultater og forventning om fremtidige, samt nystartede virksomheder med budgetteret underskud med forventning om fremtidig positivt
- Ofte er det likviditeten, som er afgørende og ikke kapitalforhold. Som regel tilstrækkeligt, hvis likviditeten er god på 3-5 års sigt.

Landbrugets finansieringsmuligheder

- "Betydelige økonomiske vanskeligheder" sat i skema:

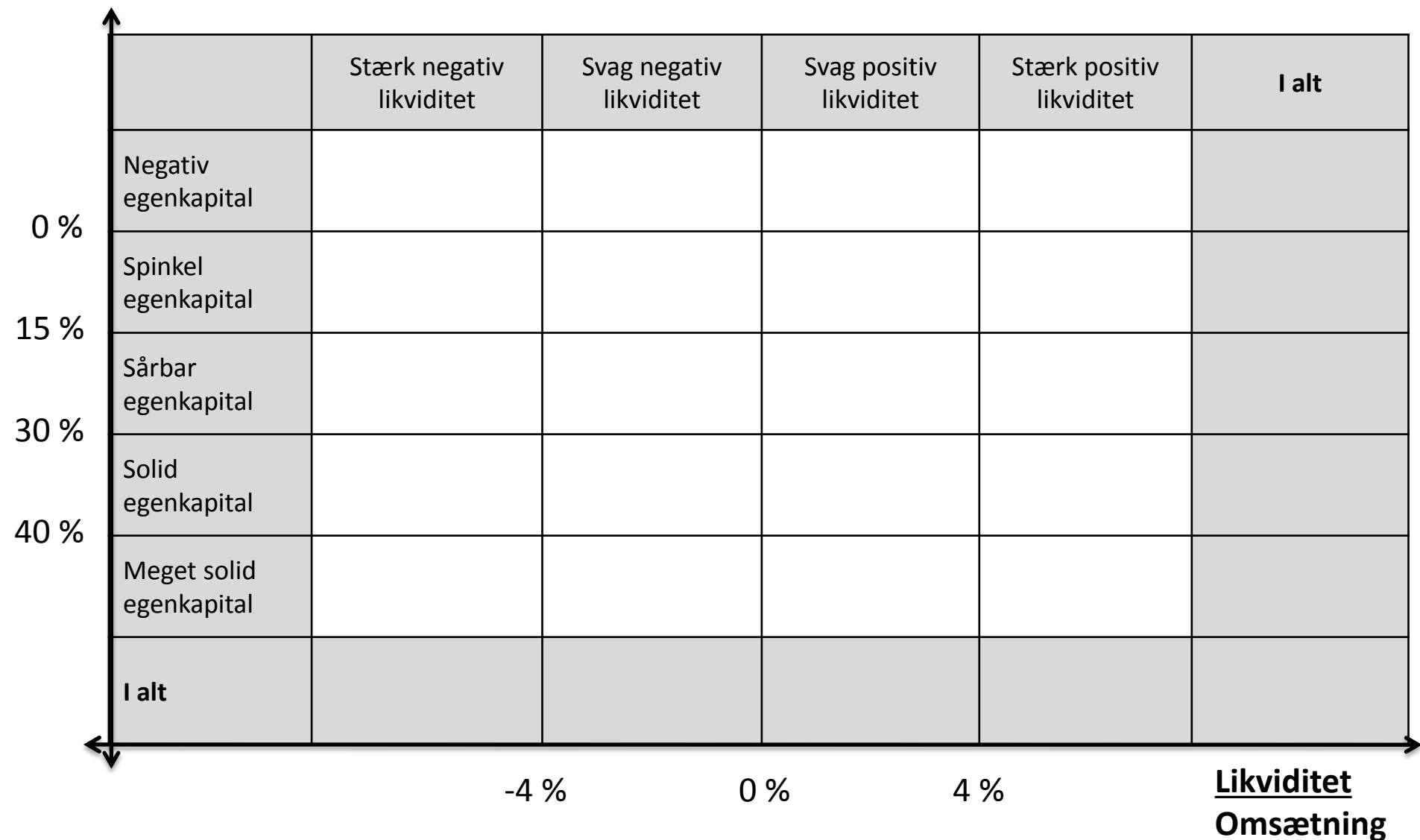
	Utilstrækkelig Likviditet	Netop tilstrækkelig likviditet	Tilstrækkelig likviditet
Negativ egenkapital	BØV	BØV	
Spinkel egenkapital	BØV	Evt. risiko for BØV på sigt	
Stærk egenkapital	Risiko for BØV på sigt		

Landbrugets finansieringsmuligheder

- I praksis anvendes ofte mere detaljerede retningslinjer end FT's
- Nogle kreditsager er indlysende – i andre befinder man sig i en gråzone:
 - Likviditet: Negativ, **svag negativ**, **svag positiv** og positiv
 - Egenkapital: Negativ, **spinkel**, **sårbar**, solid og meget solid
 - Tvivlen ligger i gråzonen: "spinkel", "sårbar" og "svag"

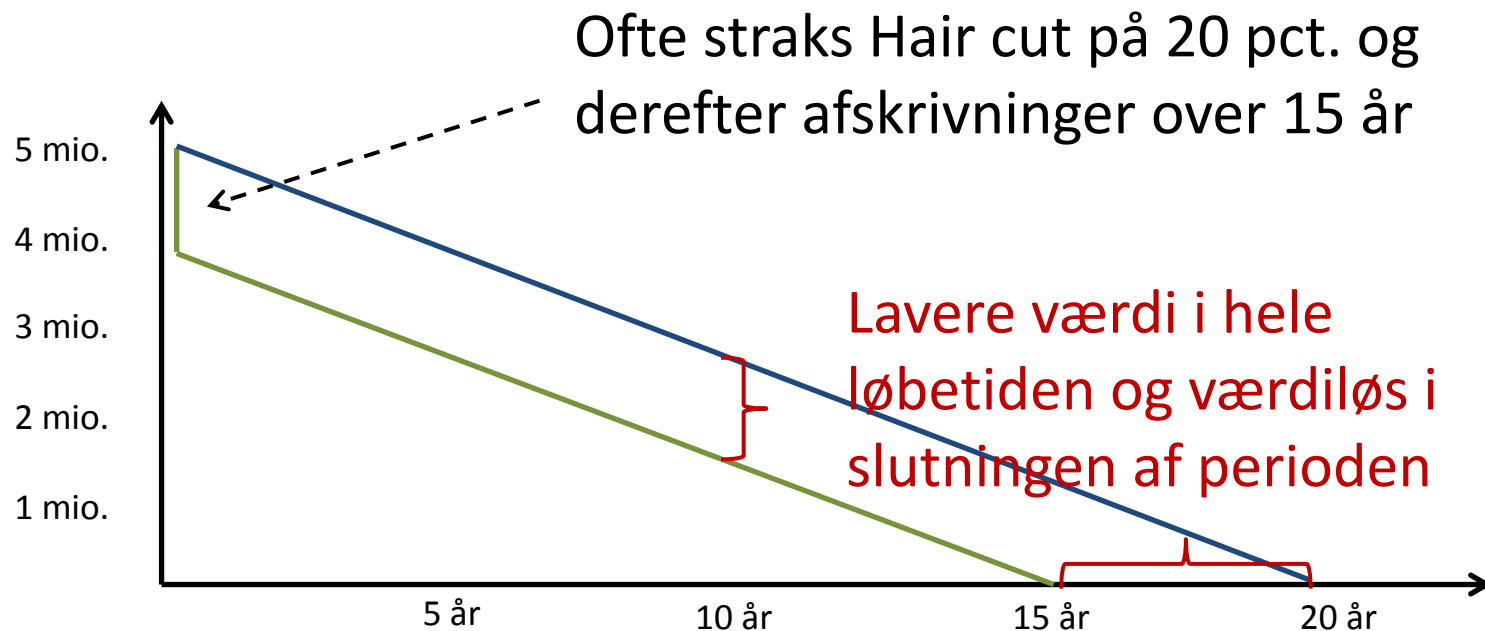
Klassifikation af danske landbrug

Soliditet

Landbrugets finansieringsmuligheder - Aktiver

- FT har egne retningslinjer for værdiansættelse af aktiver, hvor især jordpriser og bygninger adskiller sig fra bogførte værdier:
 - Bygninger værdiansættes typisk 15-20 pct. lavere end de bogførte værdier

Jordpriser – Forskel på bogførte og FT's

- FT's værdier ligger samlet set 4,7 pct. lavere end de bogførte

Landsdel	Bogførte jordpriser	FT- jordpriser	Forskel i kr./ha.	Forskel i pct.
Vendsyssel	163.753	145.000	-18.753	-12,9
Himmerland/Thy/Mors/Salling	160.974	155.000	-5.974	-3,9
Midtjylland	143.895	140.000	-3.895	-2,8
Østjylland	163.259	160.000	-3.259	-2,0
Vestjylland	136.803	125.000	-11.803	-9,4
Nordvestjylland	151.503	150.000	-1.503	-1,0
Sønderjylland	141.055	140.000	-1.055	-0,8
Fyn	158.710	140.000	-18.710	-13,4
Midt- og Vestsjælland	151.483	140.000	-11.483	-8,2
Sydsjælland/Stevns/Møn	159.283	150.000	-9.283	-6,2
Lolland/Falster	220.828	225.000	4.172	1,9
Bornholm	123.425	140.000	16.575	11,8
Samlet:	155.652	148.613	-7.039	-4,7

Landbrugets finansieringsmuligheder - Aktiver

- FT's værdiansættelse af aktiver og de bogførte værdier:
 - Bygninger værdiansættes typisk 15-20 pct. lavere end de bogførte værdier
 - Jordpriser værdiansættes 1-13 pct. lavere, afhængig af landsdel
 - Andre driftsaktiver ofte som bogført - men ikke overalt
 - Ophørende virksomheder: -5 pct. af samlet værdi til realisationsomkostninger

Aktiver – Forskel på bogførte og FT's

- I forhold til de bogførte værdier er **egenkapitalen** efter FT-metoden ca. 1,4 mio. kr. lavere pr. bedrift (gælds-pct. ca. 4,6 pct. højere)
- Størst er differencen hos svin, kvæg og mink

Pr. bedrift, mio kr.	Bogførte aktiver	FT-aktiver	Forskel i kr.	Forskel i pct.
Kvæg	30,0	28,6	-1,4	-4,6 %
Svin	41,6	39,2	-2,4	-5,8 %
Planter	34,4	33,9	-0,5	-1,6 %
Mink	17,9	16,7	-1,2	-6,5 %
Øvrige	24,6	23,8	-0,8	-3,3 %
Alle landbrug	32,1	30,7	-1,4	-4,2 %

Aktiver – Forskel på bogførte og FT's

- På sektorniveau er egenkapitalen i de bogførte værdier ca. 14 mia. kr. lavere efter FT-metoden!
- Kvæg og svin står for 75 pct. af forskellen i kr.!

Alle heltid, mia. kr.	Bogførte aktiver	FT-aktiver	Forskel i kr.	Forskel i pct.
Kvæg	94,7	90,3	-4,4	-4,6 %
Svin	106,2	100,0	-6,2	-5,8 %
Planter	87,4	86,0	-1,4	-1,6 %
Mink	21,0	19,6	-1,4	-6,5 %
Øvrige	24,1	23,3	-0,8	-3,3 %
Alle landbrug	333,3	319,2	-14,1	-4,2 %

Landbrugets finansieringsmuligheder - Likviditet

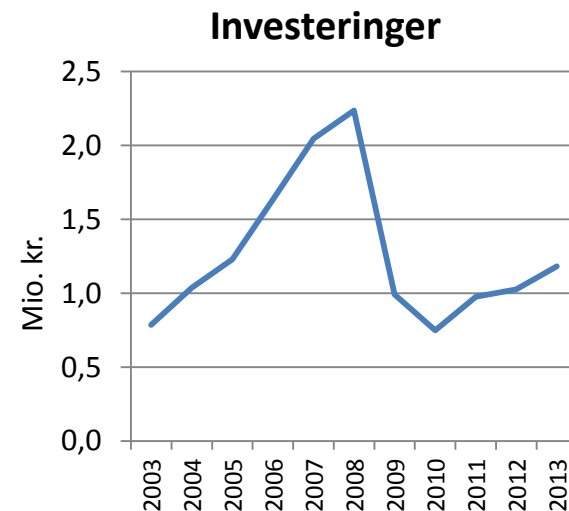
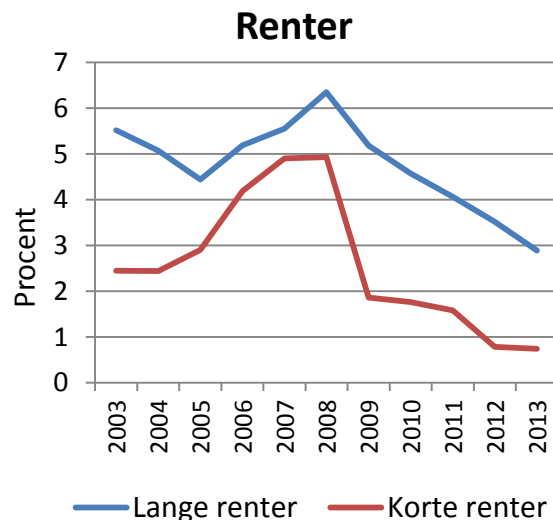
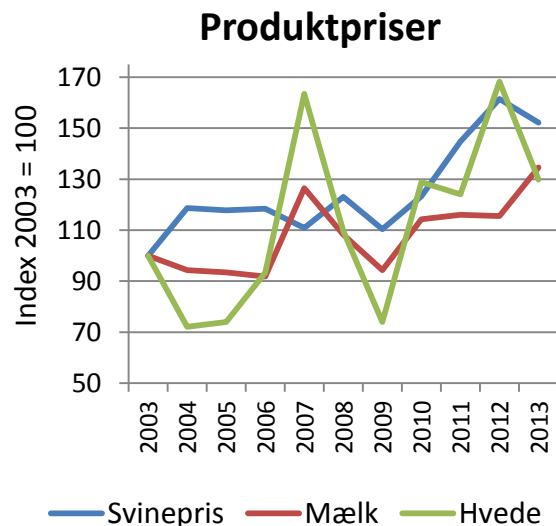

- FT definerer "utilstrækkelig likviditet" som en likviditet, der ikke kan dække renter og afdrag
- Afdrag eller reinvesteringer skal minimum kunne dække værdiforringelsen af de finansierede aktiver
- Gæld, der ikke har sikkerhed i aktiver, skal kunne afvikles hurtigere

Landbrugets finansieringsmuligheder - Likviditet

Der foretages derudover en række justeringer for at få et konjunktur neutralt, langsigtet billede af landbrugets økonomi:

- De mest betydningsfulde produktpriser
- Renterne sættes 1 pct.point højere
- Ekstraordinære omkostninger og investeringer neutraliseres

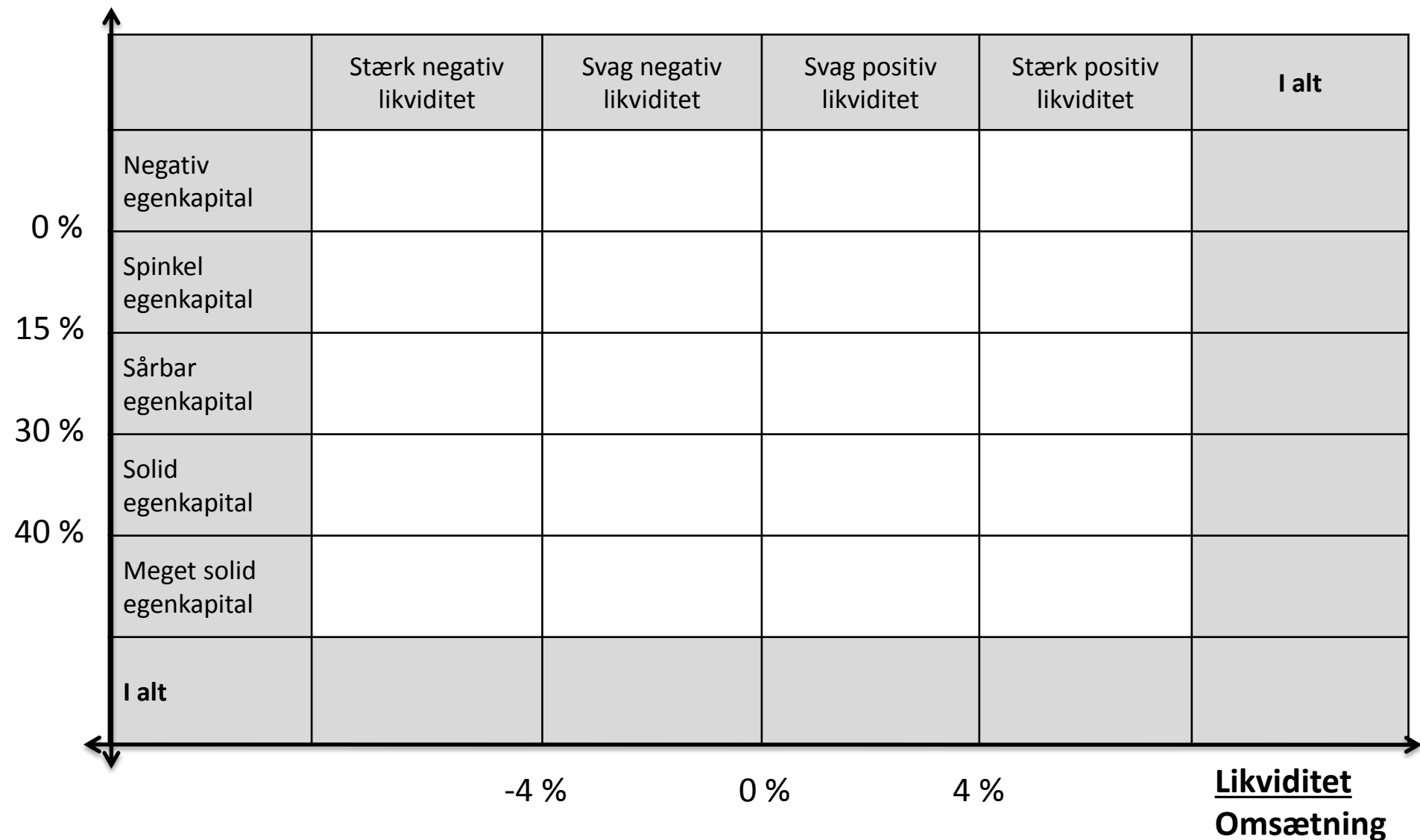
Likviditet - forskel på regnskaber og FT's

- Likviditeten i forhold til omsætningen er ca. 4,5 pct. point højere i 2013 end en opgørelse baseret på FT's indtjeningsprincipper
- Alle driftsgrene ser bedre ud i regnskaberne end i kreditvurderingen

Pct.	Likviditet/ omsætning, 2013-regnskab	Likviditet/ omsætning, FT	Forskel i pct. point.
Kvæg	3,67	1,54	-2,13
Svin	1,21	0,33	-0,88
Planter	10,93	3,50	-7,43
Alle landbrug	6,71	2,20	-4,50

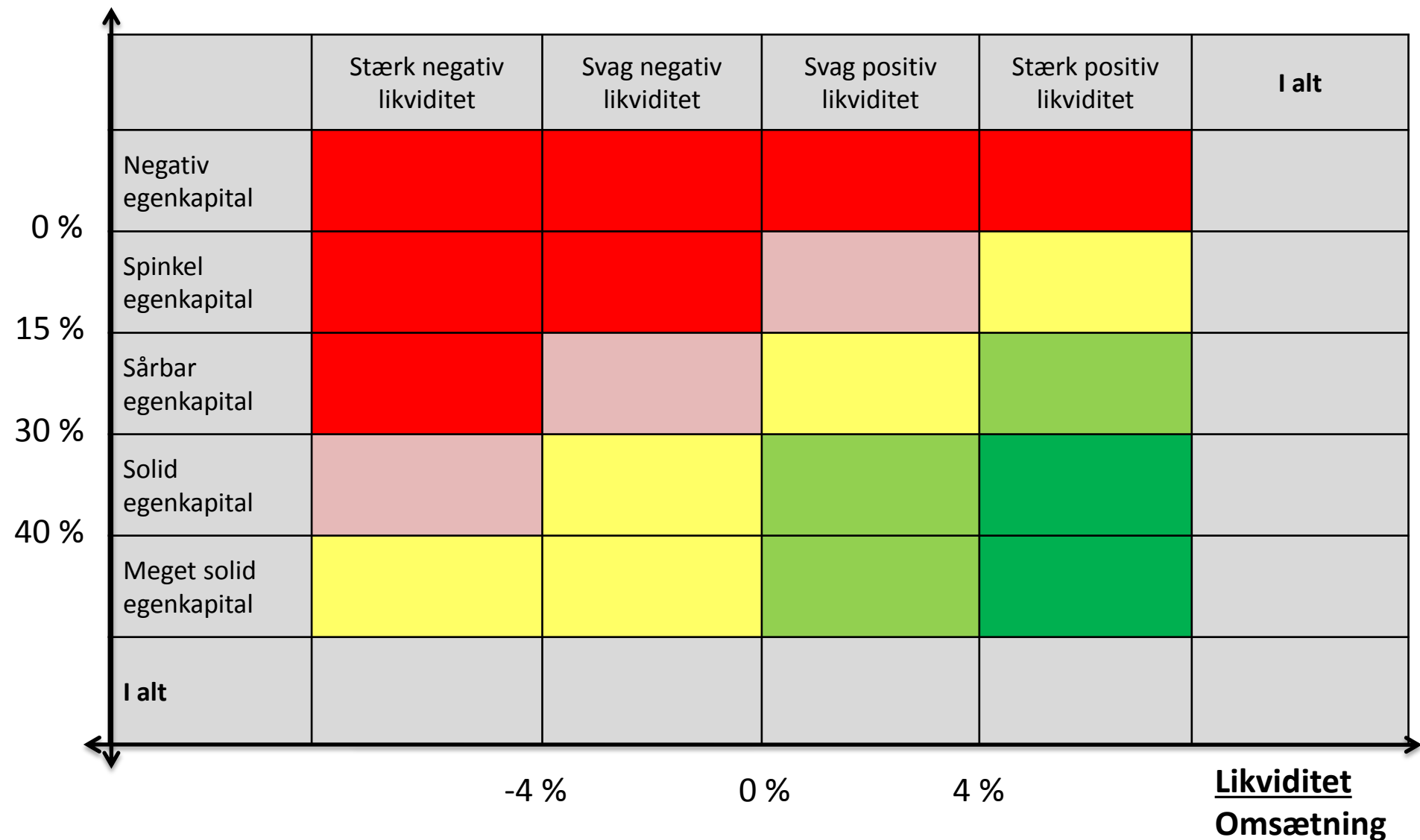
Klassifikation af danske landbrug

Soliditet

Klassifikation af danske landbrug

Soliditet

Ifølge FT er der reelt næsten 1.800 (17 %) insolvente virksomheder

Soliditet

Klassifikation af danske landbrug

		Stærk negativ likviditet	Svag negativ likviditet	Svag positiv likviditet	Stærk positiv likviditet	I alt
0 %	Negativ egenkapital	Antal: 962 Andel: 9,3 %	Antal: 228 Andel: 2,2 %	Antal: 224 Andel: 2,2 %	Antal: 359 Andel: 3,5 %	Antal: 1.773 Andel: 17,1 %
15 %	Spinkel egenkapital	Antal: 722 Andel: 7,0 %	Antal: 422 Andel: 4,1 %	Antal: 348 Andel: 3,3 %	Antal: 657 Andel: 6,3 %	Antal: 2.150 Andel: 20,7 %
30 %	Sårbar egenkapital	Antal: 810 Andel: 7,8 %	Antal: 305 Andel: 2,9 %	Antal: 368 Andel: 3,5 %	Antal: 912 Andel: 8,8 %	Antal: 2.395 Andel: 23,0 %
40 %	Solid egenkapital	Antal: 304 Andel: 2,9 %	Antal: 155 Andel: 1,5 %	Antal: 163 Andel: 1,6 %	Antal: 639 Andel: 6,1 %	Antal: 1.261 Andel: 12,1 %
	Meget solid egenkapital	Antal: 375 Andel: 3,6 %	Antal: 345 Andel: 3,3 %	Antal: 176 Andel: 1,7 %	Antal: 1.925 Andel: 18,5 %	Antal: 2.821 Andel: 27,1 %
	I alt	Antal: 3.173 Andel: 30,5 %	Antal: 1.454 Andel: 14,0 %	Antal: 1.279 Andel: 12,3 %	Antal: 4.493 Andel: 43,2 %	Antal: 10.399 Andel: 100 %

Næsten en tredjedel har stærkt negativ likviditet

-4 %

0 %

4 %

Til gengæld har ca. 40 % stærk positiv likviditet og solid egenkapital!

Likviditet
Omsætning

Finansieringsmuligheder opsummeret

	Finansieringsmulighed	Antal	Andel
Rød	Ingen	3.728	35,9 pct.
Lyserød	Meget begrænset	957	9,2 pct.
Gul	Begrænset	1.899	18,5 pct.
Lysegrøn	Ofte god	1.251	12,0 pct.
Grøn	God	2.564	24,7 pct.

Udvalgte karakteristika for grupperne

Mange store virksomheder uden finansieringsmuligheder

Mange effektive virksomheder, - blot med for høj gæld

Det er dyrt at have megen gæld og ringe likviditet

De yngre har de dårligste finansieringsmuligheder

Pct.	Andel af antal	Andel af produktion	Andel med høj effektivitet	Andel af bank / realkredit gæld	Alder
Rød	35,9	43,2	44,3	24,9 / 64,9	48,1
Lyserød	9,2	9,8	52,5	15,2 / 75,7	50,7
Gul	18,5	18,5	63,5	14,2 / 71,8	51,0
Lysegrøn	12,0	11,8	81,1	10,4 / 77,6	49,6
Grøn	24,7	16,8	80,7	9,2 / 74,4	53,6

Mere end hver tredje virksomhed har solid egenkapital, stærk likviditet og er højeffektive!

Ser landmænd og konsulenter realistisk på finansieringsmulighederne?

- Sådan ser den finansielle sektor på landbruget
– og sådan ser landbruget sig selv

FT-værdier	Finansieringsmulighed	Antal	Andel
Rød/lyserød	Ingen eller meget begrænset	4.685	45,1 pct.
Gul	Begrænset	1.899	18,3 pct.
Grøn/lysegrøn	God	3.815	36,7 pct.

Og næsten 1/2 er reelt afskåret fra kredit!

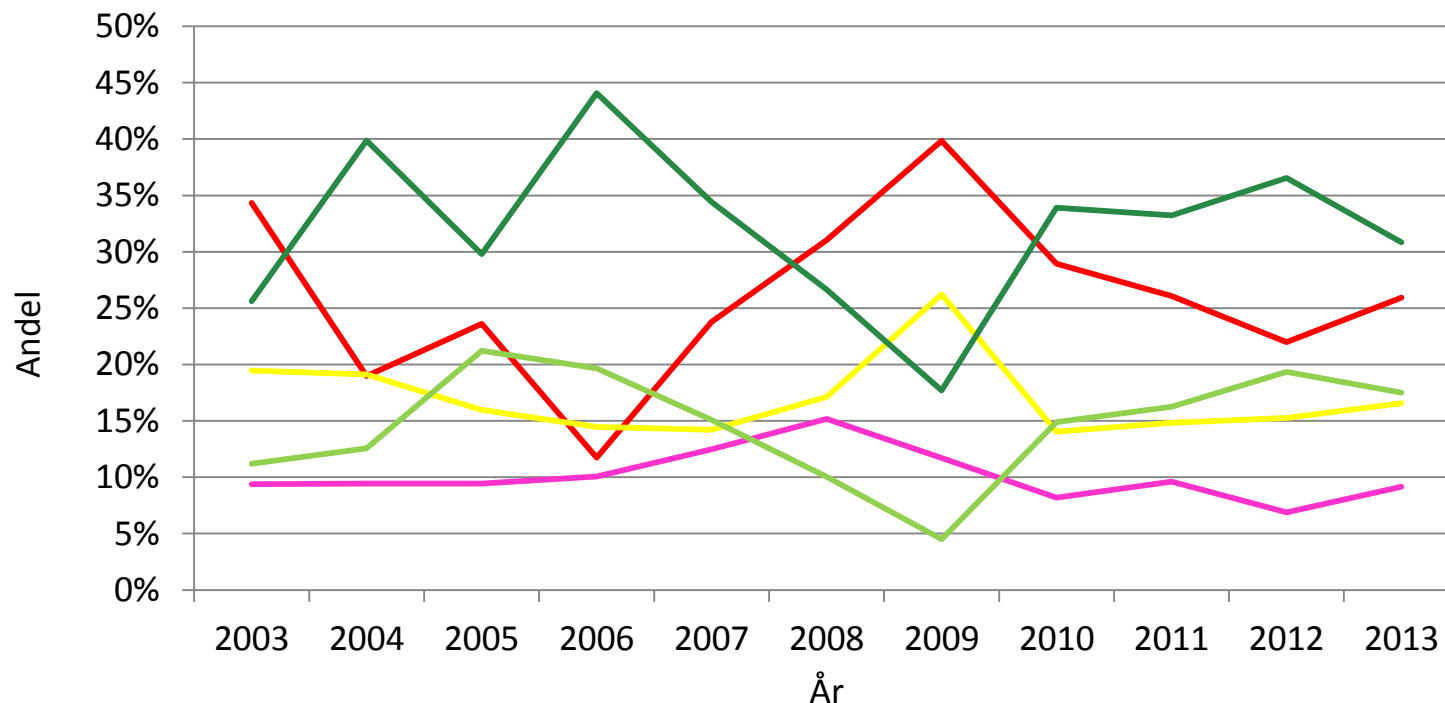
2013-regnskaber	Finansieringsmulighed	Antal	Andel
Rød /lyserød	Ingen eller meget begrænset	3.449	33,2 pct.
Gul	Begrænset	1.650	15,9 pct.
Grøn/lysegrøn	God eller oftest god	5.301	51,0 pct.

Landbruget tror, at godt 1/2 har gode kreditmuligheder. I virkeligheden er det kun godt 1/3!

Historisk udvikling i grupperne

- Andelene er niveaumæssigt nogenlunde stabile, men med meget store udsving som følge af store udsving i produktpriser, renter og jordpriser (kreditpolitik forudsættes konstant)

Udvikling i andele fordelt på grupper

Vandringsmønster

- Landmændene vandrer kun sparsomt mellem grupperne

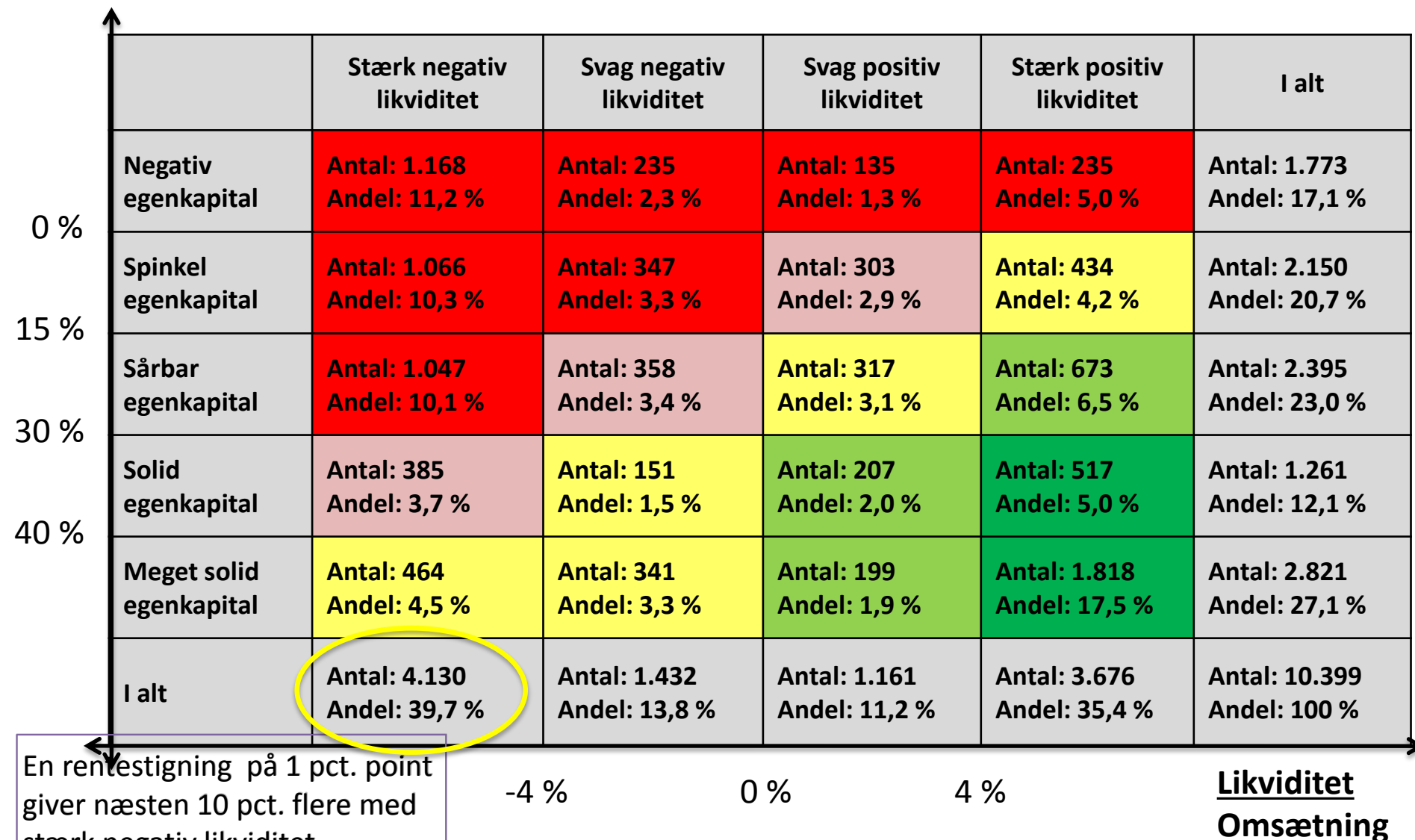
Gns. andel af årene i samme gruppe

Startkategori	Rød	Gul	Grøn
Grøn	17 pct.	16 pct.	67 pct.
Gul	40 pct.	23 pct.	37 pct.
Rød	65 pct.	15 pct.	20 pct.

Soliditet

Fordeling ved rentestigning på 1 pct. point

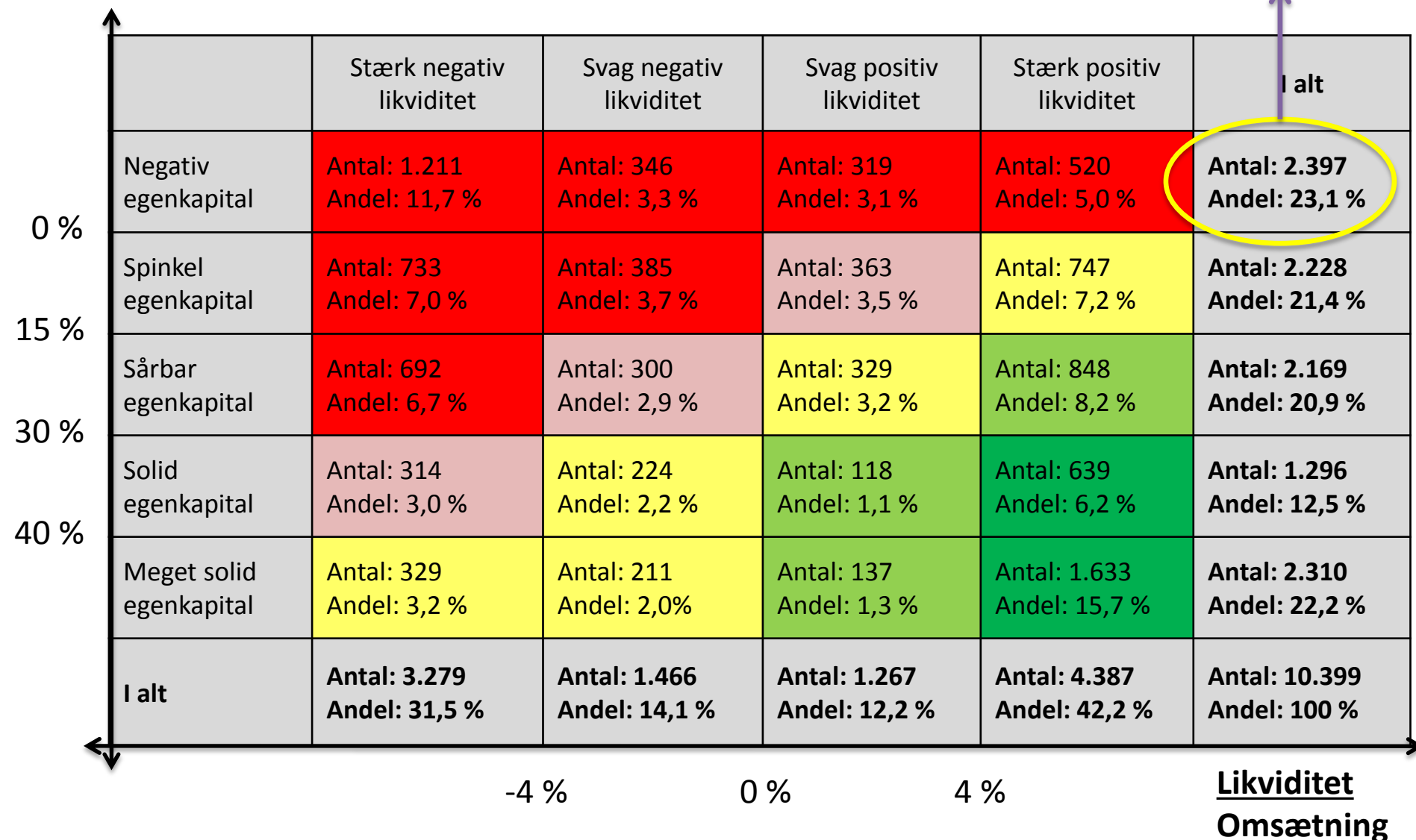
Finansieringsmuligheder før og efter en rentestigning på 1 pct.point

En rentestigning på 1 pct. point fjerner eller begrænser finansieringsmulighederne for yderligere 6 pct.

Kategori	Finansieringsmulighed	Andel før rentestigning	Andel efter rentestigning
Rød	Ingen	35,9 pct.	40,7 pct.
Lyserød	Meget begrænset	9,2 pct.	10,1 pct.
Gul	Begrænset	18,5 pct.	16,4 pct.
Lysegrøn	Oftest god	12,0 pct.	10,4 pct.
Grøn	God	24,7 pct.	22,5 pct.

Et jordprisfald giver
6 pct. flere
insolvente

Soliditet Fordeling ved jordprisfald på 10 pct.

Finansieringsmuligheder før og efter en jordprisfald på 10 pct.

Et fald i jordprisen på 10 pct. point fjerner eller begrænser kreditmulighederne for yderligere 5 pct.

Kategori	Finansieringsmulighed	Andel før jordprisfald	Andel efter jordprisfald
Rød	Ingen	35,9 pct.	40,5 pct.
Lyserød	Meget begrænset	9,2 pct.	9,4 pct.
Gul	Begrænset	18,5 pct.	17,3 pct.
Lysegrøn	Oftest god	12,0 pct.	10,6 pct.
Grøn	God	24,7 pct.	21,9 pct.

Finansieringsmuligheder før og efter en jordprisstigning på 20 pct.

Kategori	Finansieringsmulighed	Andel før jordprisfald	Andel efter prisstigning
Rød	Ingen	35,9 pct.	26,7 pct.
Lyserød	Meget begrænset	9,2 pct.	10,7 pct.
Gul	Begrænset	18,5 pct.	15,5 pct.
Lysegrøn	Oftest god	12,0 pct.	16,5 pct.
Grøn	God	24,7 pct.	30,7 pct.

En stigning i jordprisen på 20 pct. point giver gode finansieringsmuligheder for yderligere 10,5 pct.

Hele 25 pct. uden kreditmuligheder alene pga. insolvens

Soliditet

Klassifikation af mælkeproducenter

		Stærk negativ likviditet	Svag negativ likviditet	Svag positiv likviditet	Stærk positiv likviditet	I alt
0 %	Negativ egenkapital	Antal: 392 Andel: 12,4 %	Antal: 132 Andel: 4,2 %	Antal: 122 Andel: 3,9 %	Antal: 173 Andel: 5,5 %	Antal: 819 Andel: 25,9 %
15 %	Spinkel egenkapital	Antal: 218 Andel: 6,9 %	Antal: 168 Andel: 5,3 %	Antal: 182 Andel: 5,8 %	Antal: 254 Andel: 8,0 %	Antal: 822 Andel: 26,0 %
30 %	Sårbar egenkapital	Antal: 123 Andel: 3,9 %	Antal: 112 Andel: 3,5 %	Antal: 144 Andel: 4,5 %	Antal: 241 Andel: 7,6 %	Antal: 619 Andel: 19,6 %
40 %	Solid egenkapital	Antal: 62 Andel: 2,0 %	Antal: 33 Andel: 1,0 %	Antal: 60 Andel: 1,9 %	Antal: 168 Andel: 5,3 %	Antal: 323 Andel: 10,2 %
	Meget solid egenkapital	Antal: 35 Andel: 1,1 %	Antal: 32 Andel: 1,0 %	Antal: 57 Andel: 1,8 %	Antal: 455 Andel: 14,4 %	Antal: 578 Andel: 18,3 %
	I alt	Antal: 830 Andel: 26,3 %	Antal: 476 Andel: 15,1 %	Antal: 564 Andel: 17,9 %	Antal: 1.291 Andel: 40,8 %	Antal: 3.161 Andel: 100 %

-4 % 0 % 4 %

Likviditet
Omsætning

Finansieringsmuligheder før og efter et prisfald på mælk på 0,20 kr./kg.

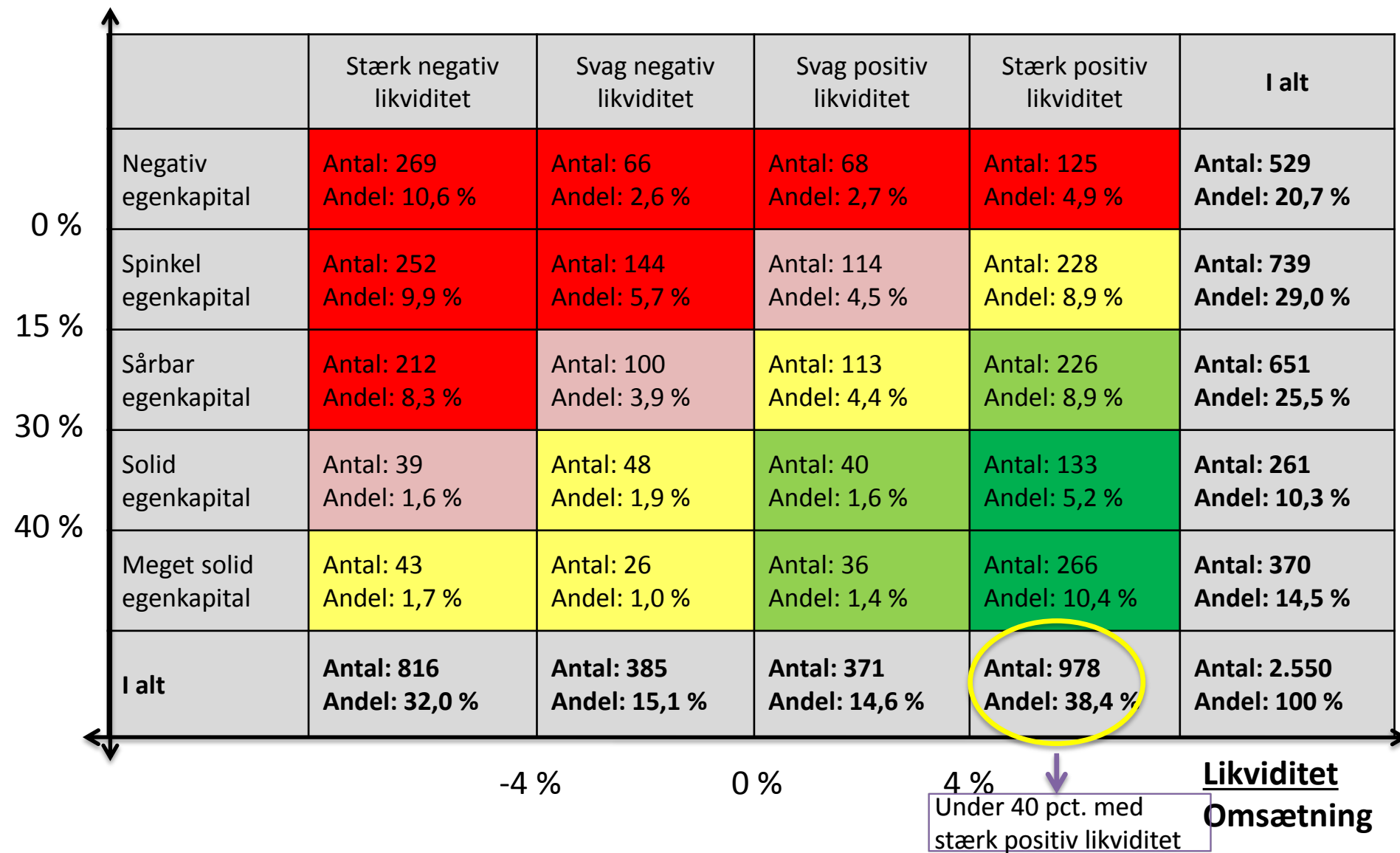
Relativ stor andel af røde/lyserøde blandt mælkeproducenter – 53,3 pct. mod 45,1 pct. for hele landbruget

Stor følsomhed over for fald i mælkeprisen – 0,20 kr. medfører, at 8 pct. mister eller får begrænset kreditmuligheden

Kategori	Finansieringsmulighed	Andel før mælkeprisfald	Andel efter mælkeprisfald
Rød	Ingen	42,0 pct.	49,9 pct.
Lyserød	Meget begrænset	11,3 pct.	11,2 pct.
Gul	Begrænset	15,7 pct.	12,8 pct.
Lysegrøn	Oftest god	11,3 pct.	9,2 pct.
Grøn	God	19,7 pct.	16,9 pct.

Klassifikation af svineproducenter

Soliditet

Finansieringsmuligheder før og efter et priskefald på svinekød på 1 kr./kg.

Også relativ stor andel af røde/lyserøde blandt svineproducenter – 54,6 pct. mod 45,1 pct. for hele landbruget

Stor følsomhed over for fald i svineprisen – 1 kr. medfører, at 7,5 pct. mister eller får begrænset kreditmuligheden

Kategori	Finansieringsmulighed	Andel før fald i svinekødspris	Andel efter fald i svinekødspris
Rød	Ingen	44,6 pct.	52,0 pct.
Lyserød	Meget begrænset	10,0 pct.	12,5 pct.
Gul	Begrænset	18,0 pct.	13,1 pct.
Lysegrøn	Oftest god	11,9 pct.	10,8 pct.
Grøn	God	15,6 pct.	11,7 pct.

Klassifikation af planteproducenter

Soliditet

Under 10 pct.
insolvente

		Stærk negativ likviditet	Svag negativ likviditet	Svag positiv likviditet	Stærk positiv likviditet	I alt
0 %	Negativ egenkapital	Antal: 185 Andel: 7,3 %	Antal: 3 Andel: 0,1 %	Antal: 13 Andel: 0,5 %	Antal: 23 Andel: 0,9 %	Antal: 223 Andel: 8,8 %
15 %	Spinkel egenkapital	Antal: 126 Andel: 5,0 %	Antal: 60 Andel: 2,4 %	Antal: 31 Andel: 1,2 %	Antal: 89 Andel: 3,5 %	Antal: 306 Andel: 12,1 %
30 %	Sårbar egenkapital	Antal: 273 Andel: 10,7 %	Antal: 51 Andel: 2,0 %	Antal: 45 Andel: 1,8 %	Antal: 225 Andel: 8,9 %	Antal: 593 Andel: 23,4 %
40 %	Solid egenkapital	Antal: 103 Andel: 4,1 %	Antal: 16 Andel: 0,6 %	Antal: 25 Andel: 1,0 %	Antal: 152 Andel: 6,0 %	Antal: 296 Andel: 11,7 %
	Meget solid egenkapital	Antal: 168 Andel: 6,6 %	Antal: 176 Andel: 6,9 %	Antal: 49 Andel: 1,9 %	Antal: 726 Andel: 28,6 %	Antal: 1.120 Andel: 44,1 %
	I alt	Antal: 854 Andel: 33,7 %	Antal: 305 Andel: 12,0 %	Antal: 163 Andel: 6,4 %	Antal: 1.216 Andel: 47,9 %	Antal: 2.537 Andel: 100 %

-4 %

0 %

4 %

Likviditet

Omsætning

Næsten halvdelelen har stærk positiv likviditet og meget solid egenkapital!

Finansieringsmuligheder før og efter et prisfald på korn på 20 kr./hkg. og 5 pct. på øvrige

Relativ lille andel af røde/lyserøde blandt planteproducenter – 34,1 pct. mod 45,1 pct. for hele landbruget

Følsom over for fald i prisen på afgrøder – 20 kr./hkg. (og -5 pct.) medfører, at 4 pct. mister eller får begrænset kreditmuligheden

Kategori	Finansieringsmulighed	Andel før fald i pris på korn	Andel efter fald i pris på korn
Rød	Ingen	26,8 pct.	30,3 pct.
Lyserød	Meget begrænset	7,3 pct.	7,7 pct.
Gul	Begrænset	19,5 pct.	21,0 pct.
Lysegrøn	Oftest god	11,8 pct.	10,1 pct.
Grøn	God	34,6 pct.	31,0 pct.

Finansieringsmuligheder i sammenligning mellem driftsgrene

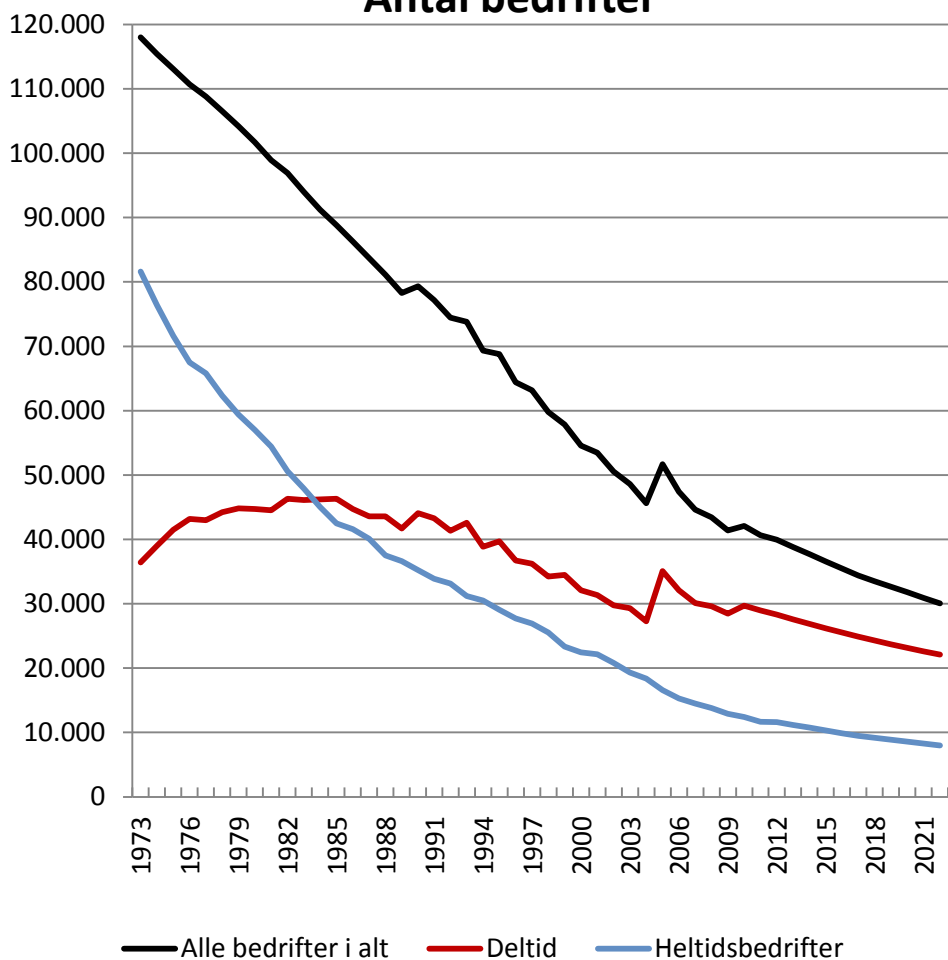
Kategori, pct.	Finansieringsmulighed	Alle	Kvæg	Svin	Planter
Rød/lyserød	Ingen eller meget begrænset	45,1	53,3	54,6	34,1
Gul	Begrænset	18,3	15,7	18,0	19,5
Grøn/lysegrøn	God	36,7	31,0	27,5	46,4

Landbruget er historien om humlebien

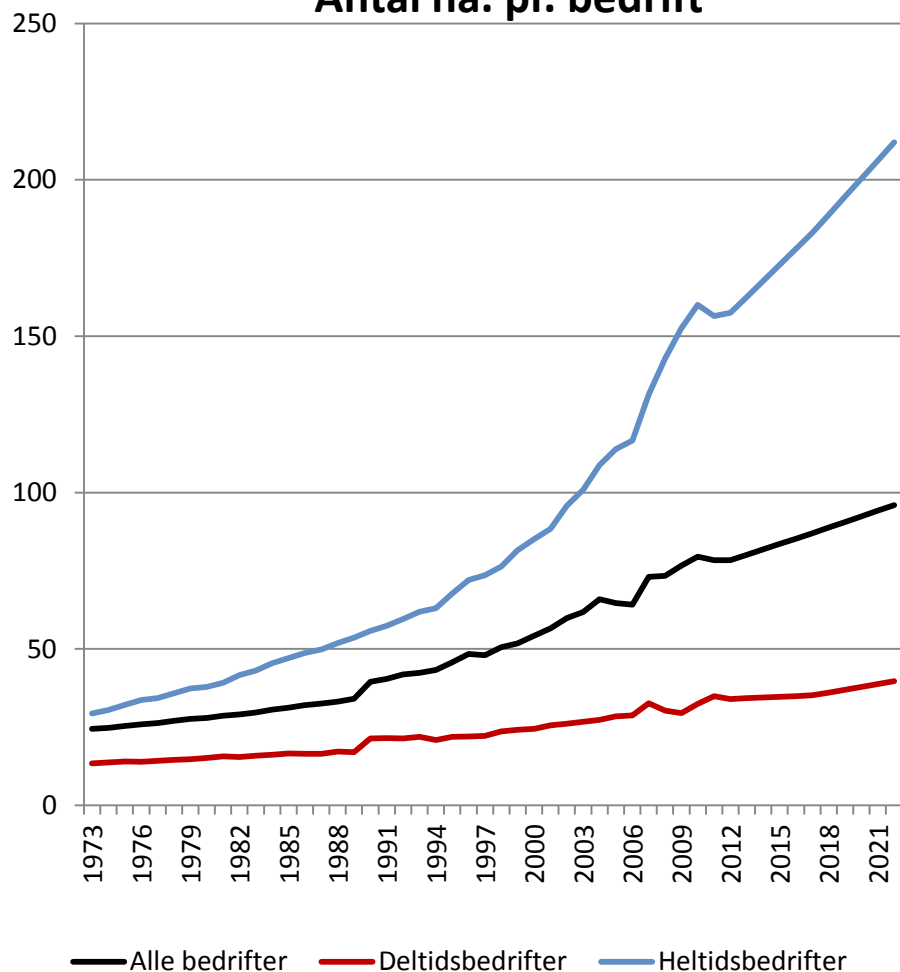
- Trods vanskelige økonomiske og miljømæssige rammevilkår og lav indtjening er landmændene der stadig og bidrager stort til samfundsøkonomien:
 - Dansk landbrug er i førersædet globalt inden for fødevarer sikkerhed, forskning og uddannelse, teknologi og produktionseffektivitet
 - Ca. 160.000 beskæftigede i primærsektoren og følgeerhverv
 - Bruttoværditilvækst i dansk økonomi på ca. 75 mia. kr.
 - Eksport for over 150 mia. kr.
- Hvordan kan dette paradoks lade sig gøre?
 - Hastig strukturudvikling – de bedste driver udviklingen, de dårligste skilles fra

Landbrugets strukturudvikling

Antal bedrifter

Antal ha. pr. bedrift

Landbruget er historien om humlebien

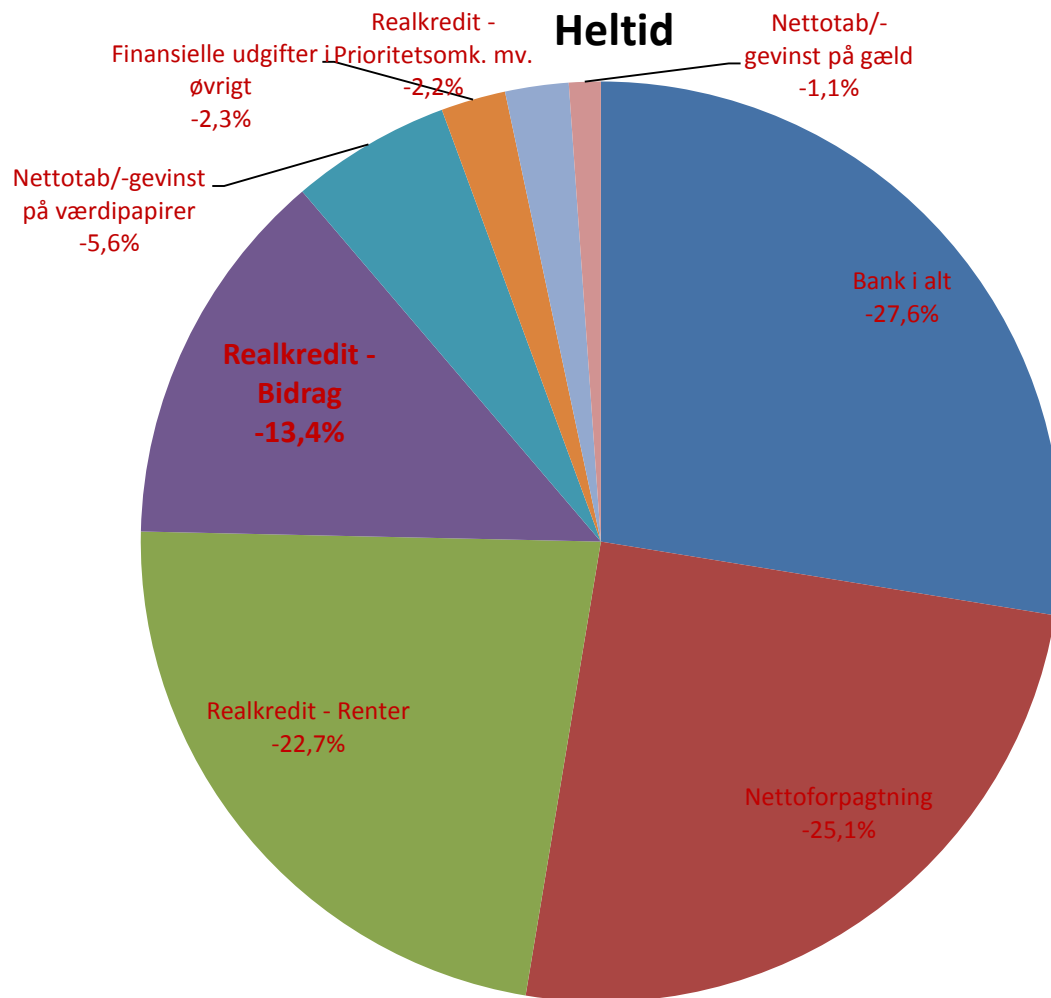
- Trods vanskelige økonomiske og miljømæssige rammevilkår og lav indtjening er landmændene der stadig og bidrager stort til samfundsøkonomien:
 - I førersædet globalt inden for fødevarer sikkerhed, forskning og uddannelse, teknologi og produktionseffektivitet
 - Ca. 160.000 beskæftigede i primærsektoren og følgeerhverv
 - Bruttoværditilvækst i dansk økonomi på ca. 75 mia. kr.
 - Eksport for over 150 mia. kr.
- Hvordan kan dette paradoks lade sig gøre?
 - Hastig strukturudvikling – de bedste driver udviklingen, de dårligste skilles fra
 - Landmænd accepterer en lav ejerløn og en lavere forrentning af den investerede kapital
 - Men også gældsstiftelse...
 - ...og stor risikovillighed

Konklusioner

- Landbrugets indtjening er ramt af en storm
- Landbruget oplever fortsat stærke finansielle begrænsninger
- Kredittørken skyldes både forhold i omverdenen og landbrugets egen økonomi
- Landbruget selv har ofte et bedre billede af deres kreditværdighed end den finansielle sektor
- Der er forholdsvis stor stabilitet i landmændenes langsigtede præstationer, men der er store kortsigtede udsving
- I en "kredit-test" klarer svine- og mælkeproducenter sig dårligere end resten af landbruget
- Landbruget bidrager stort til samfundshusholdningen, fordi landmanden er en humlebi 😊

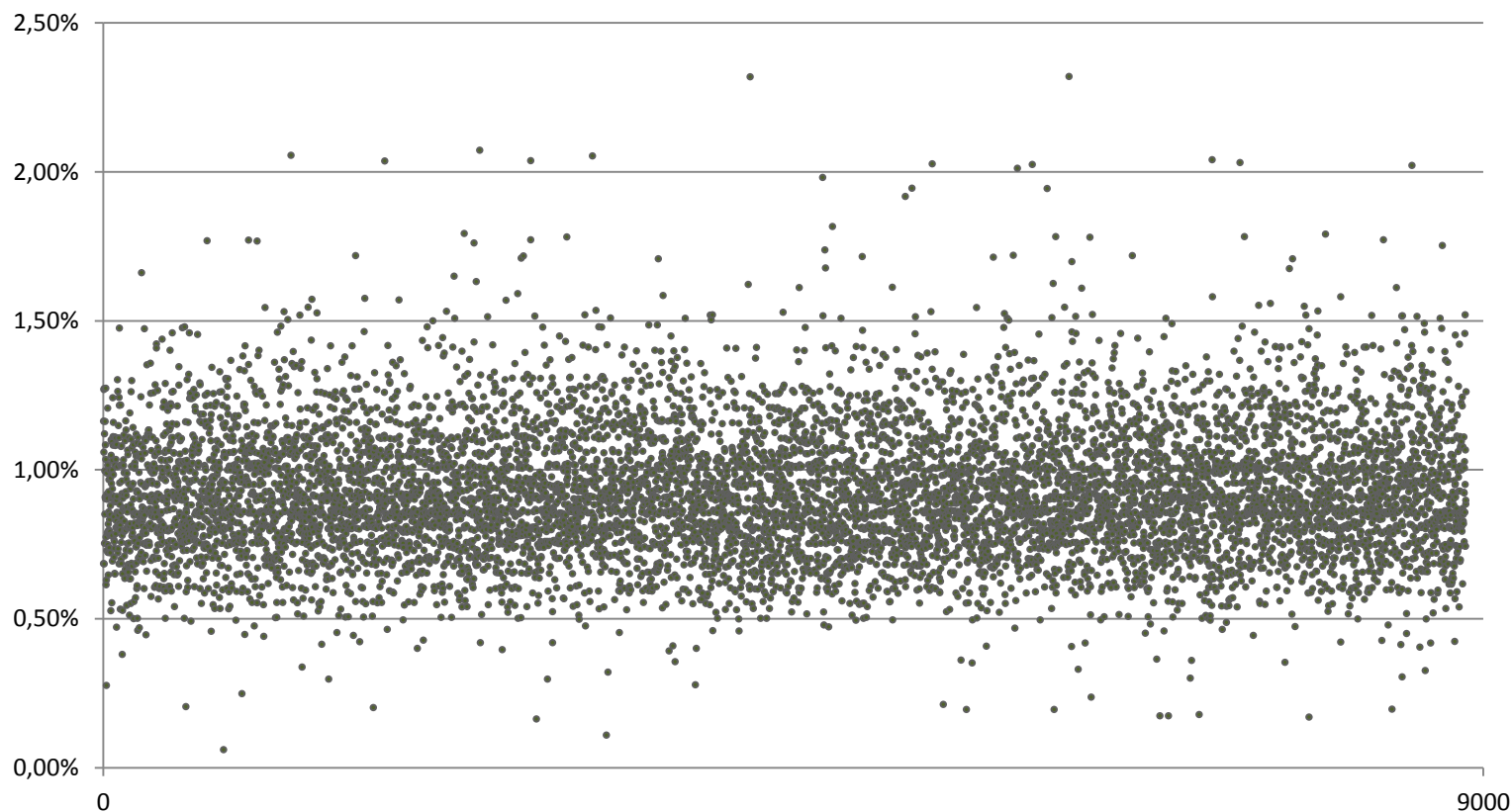
Bidragssatser

- Bidrag udgør en væsentlig del af de finansielle udgifter (0,9 mio. kr.):

DLR og Nykredits bidragssatser på den enkelte landbrugsejendom 1. halvår 2014

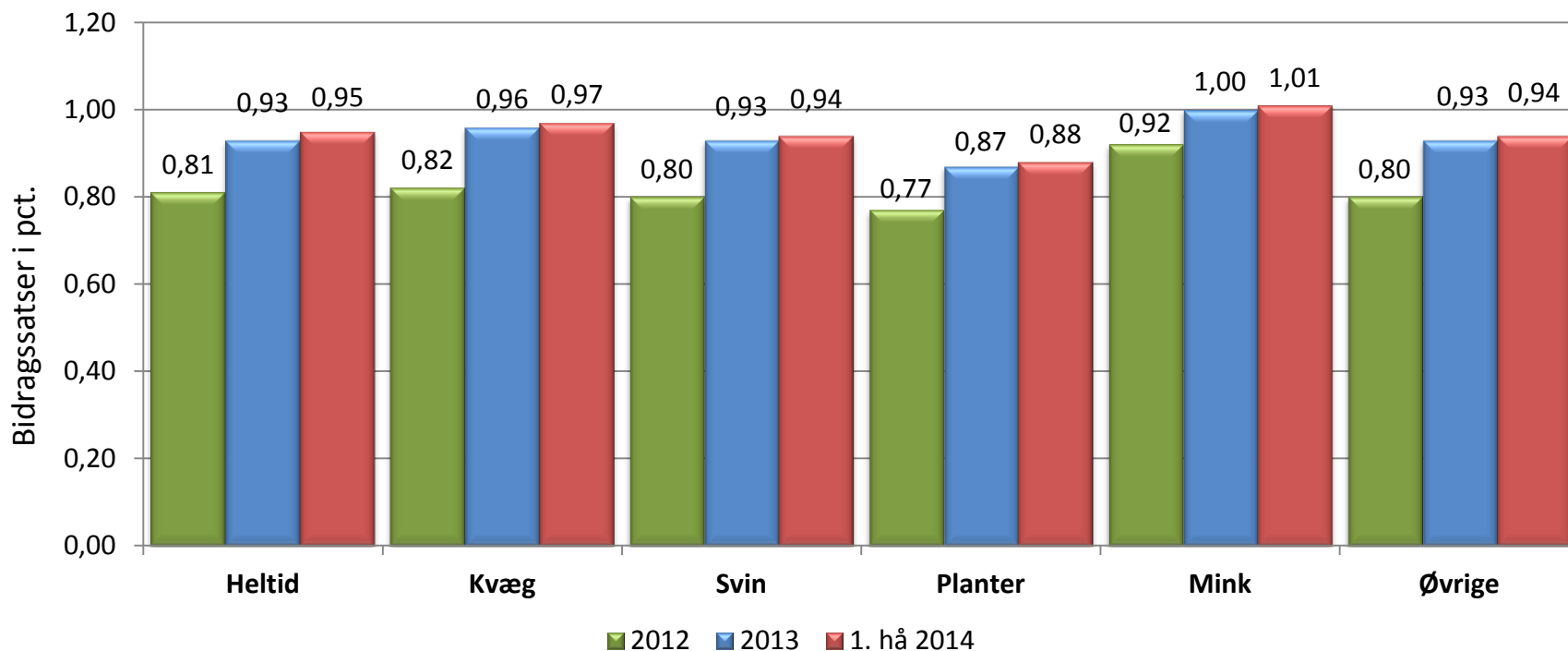
Bidrag pr. ejendom

Realkreditinstitutternes bidragssatser over for landbruget

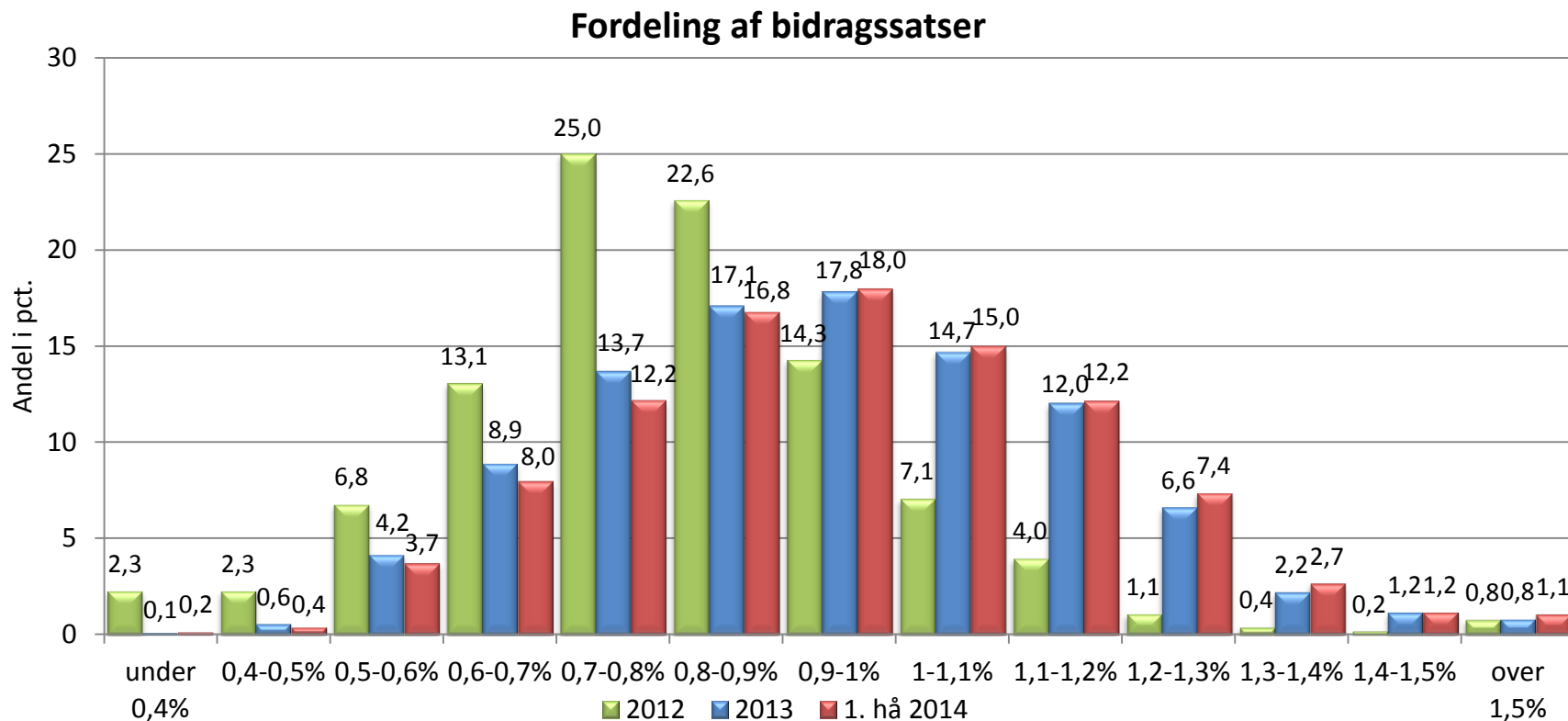
- Et gennemsnitligt heltidsbrug betalte 0,95 pct. i bidrag 1. halvår 2014
 - En stigning fra 0,81 pct. i 2012 og 0,93 pct. i 2013
- Bidragssatserne er stort set uafhængige af driftsgren
 - Mink dog lidt højere

Gns. bidragssatser pr. driftsgren

Realkreditinstitutternes bidragssatser over for landbruget

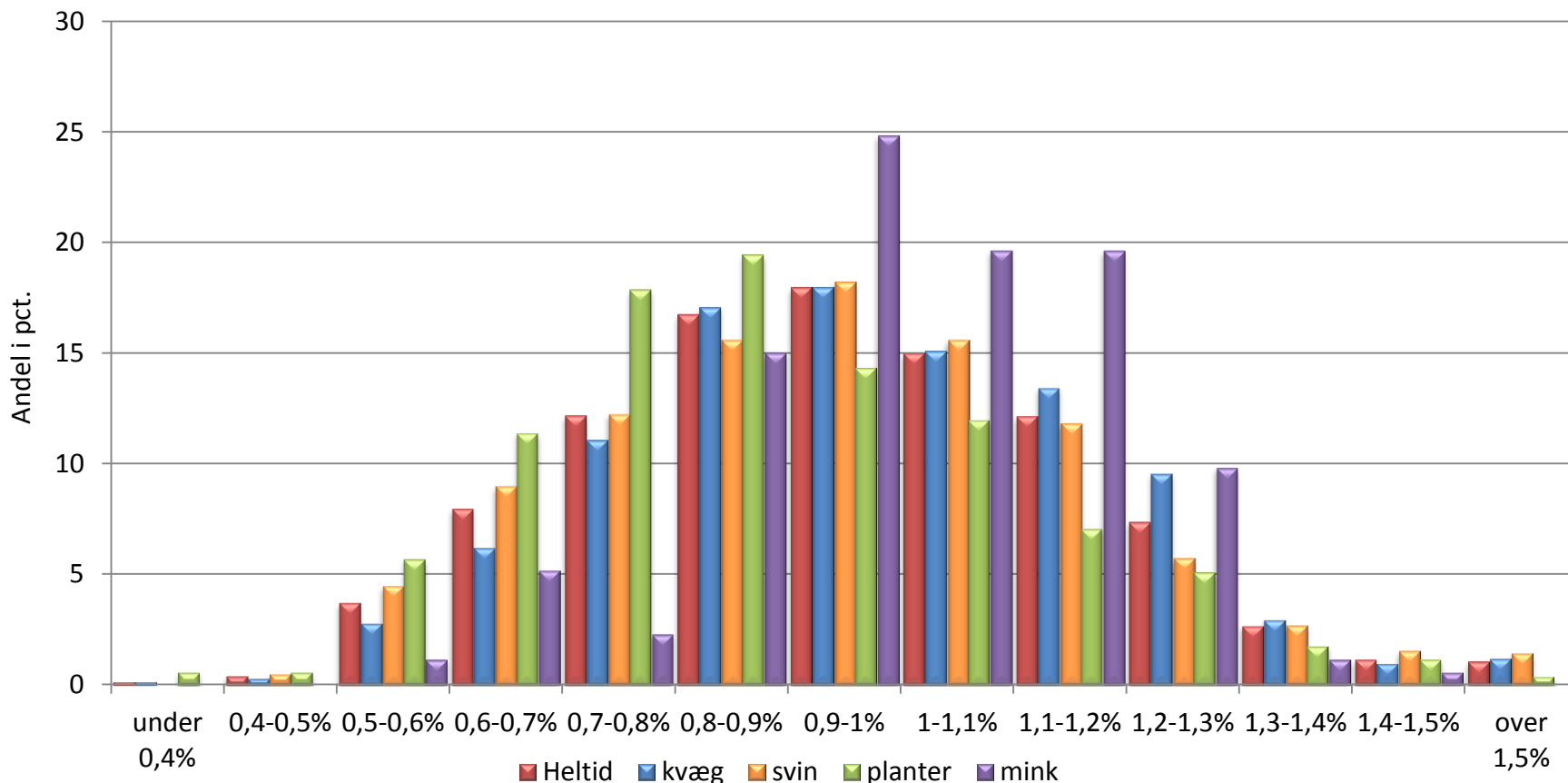
- Ca. tre ud af fire landmænd betalte mellem 0,7 og 1,2 pct.
- Halvdelen betalte en bidragssats mellem 0,8 og 1,1 pct.
- Kun 4 pct. betalte under 0,6 pct.
- Godt 12 pct. betalte over 1,2 pct.

Realkreditinstitutternes bidragssatser over for landbruget

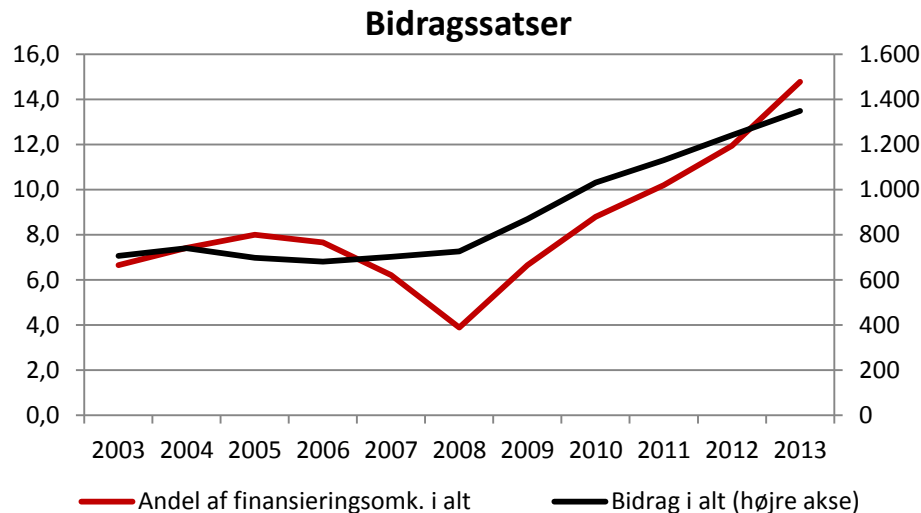
- Lille forskel på spredningen i bidragssatserne mellem driftsgrenene

Bidragssatsernes fordeling på driftsgrene

Heltidsbedrifteres bidragssatser 2003-2013

	Anslået bidragssats	Realkreditlån, mio. kr.	Realkreditlån i alt, mia. kr.	Finansielle omkostninger	Finansielle omk. i alt, mia. kr.	Bidrag, kr.	Bidrag i alt, mio. kr.	Bidrag andel af realkredit omk.	Bidrag andel af finansielle omk.
2003	0,61	-5.983.933	-116	-548.481	-10,6	-36.502	705	10,0	6,7
2004	0,61	-6.602.097	-121	-542.839	-10,0	-40.273	740	12,7	7,4
2005	0,58	-7.252.389	-120	-526.005	-8,7	-42.064	697	13,6	8,0
2006	0,54	-8.236.609	-126	-581.096	-8,9	-44.478	681	13,3	7,7
2007	0,50	-9.686.148	-140	-779.555	-11,3	-48.431	702	10,6	6,2
2008	0,46	-11.440.878	-158	-1.357.345	-18,7	-52.628	726	8,5	3,9
2009	0,52	-12.958.829	-167	-1.013.312	-13,1	-67.386	869	11,8	6,7
2010	0,61	-13.608.243	-169	-944.095	-11,7	-83.010	1.030	25,5	8,8
2011	0,67	-14.453.540	-169	-950.333	-11,1	-96.839	1.131	26,7	10,2
2012	0,81	-14.570.029	-170	-890.857	-10,4	-106.361	1.242	33,0	11,9
2013	0,95	-14.600.000	-168	-800.000	-9,1	-118.260	1.387	49,3	14,8

Bidragssatser

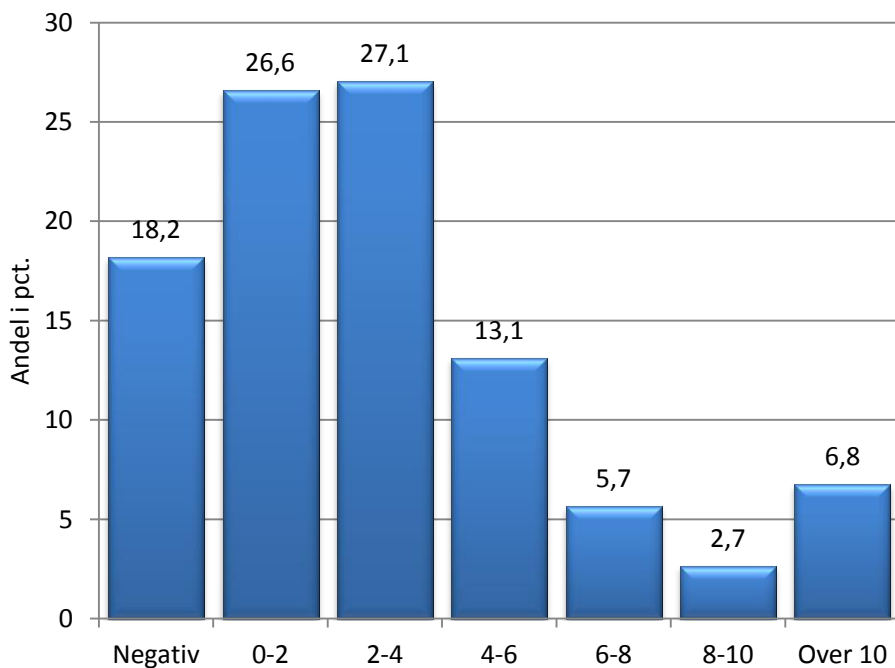
- Hvorfor er bidragssatserne steget?
 - Bidragssatserne skal afspejle risiko og myndighedskrav:
 - Skærpede krav til kreditinstitutterne om mere og bedre kapital samt flere likvide aktiver
 - Mindre udlån
 - Større indtjening
 - Dyrere funding
 - Strengere regler for værdiansættelse og nedskrivninger
 - Landbrugets gældsserviceringssevne er forringet
 - => Risikoen er steget!!!

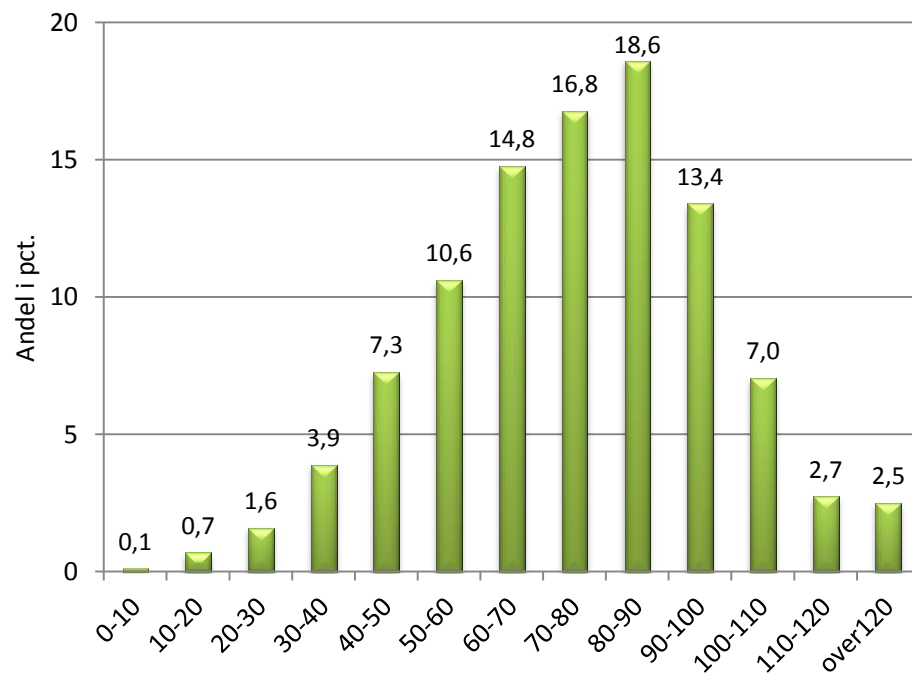
Bidragssatserne skal afspejle risikoen

- Bidragssatsen skal afspejle den risiko, den enkelte landmand er udsat for eller har udsat sig for...
- ...Og det varierer meget, derfor er det nødvendigt, at der differentieres:

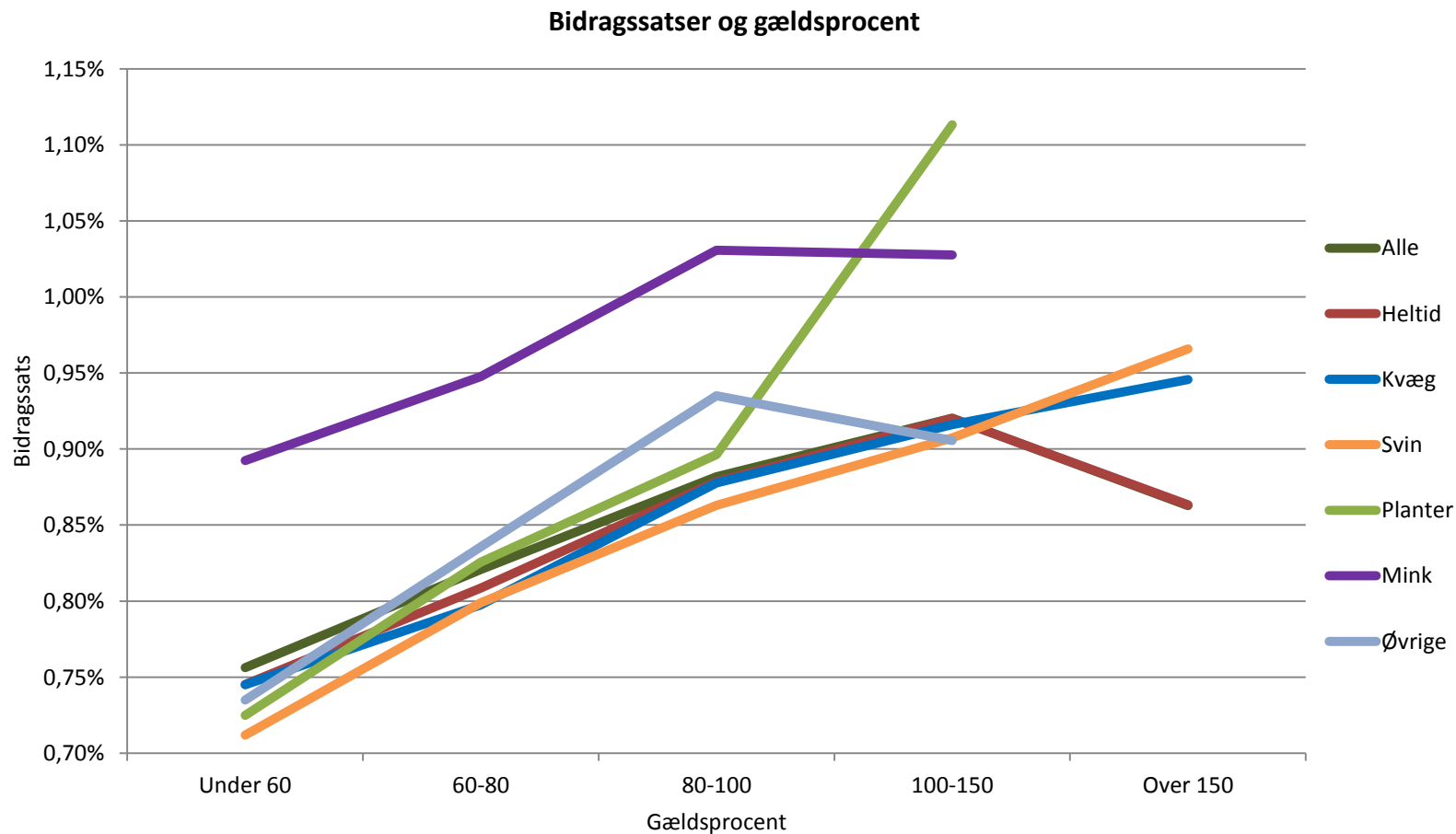
ROIC-fordeling

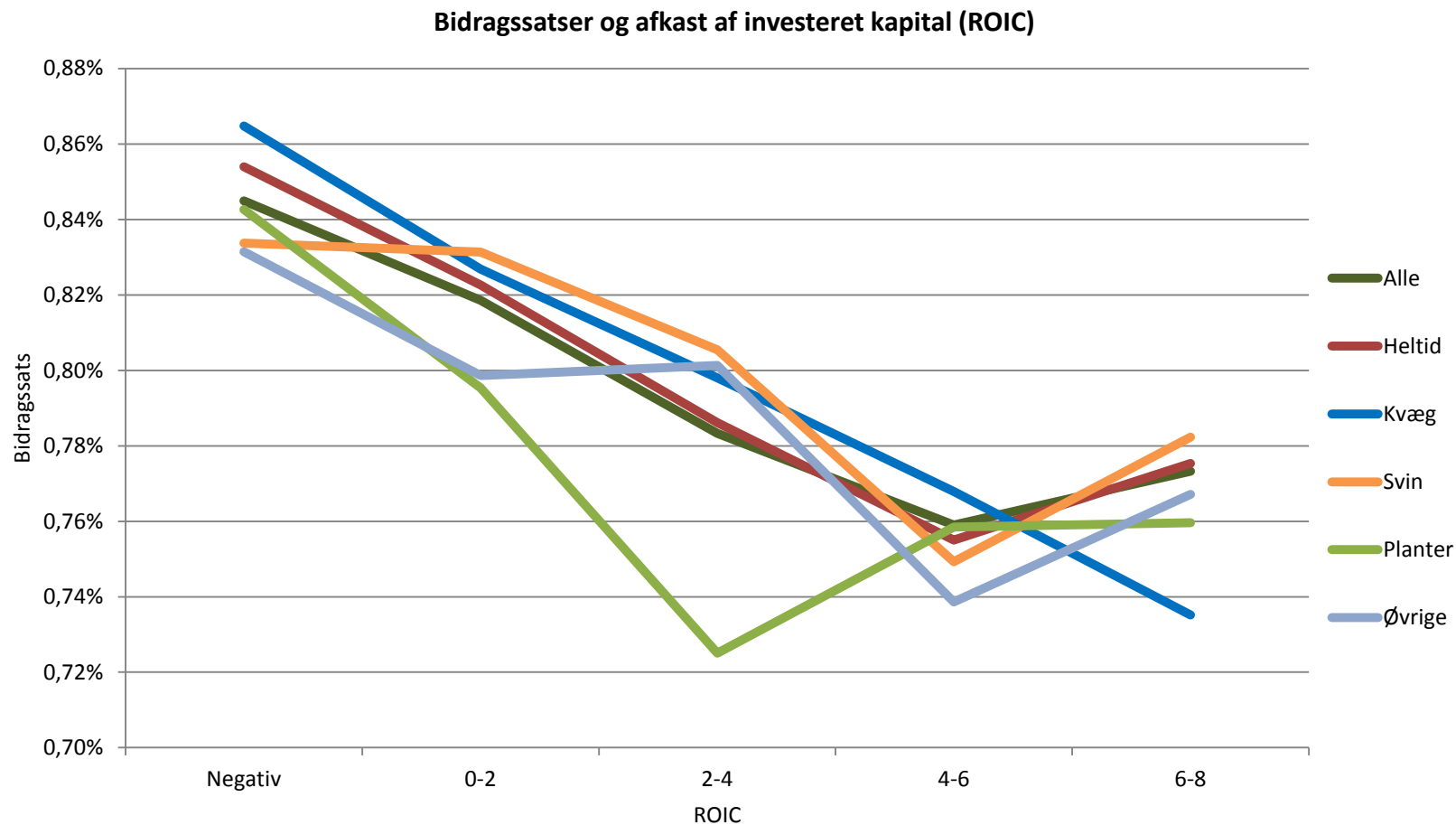
Fordeling på gældsprocent

Bidragssatser og gæld

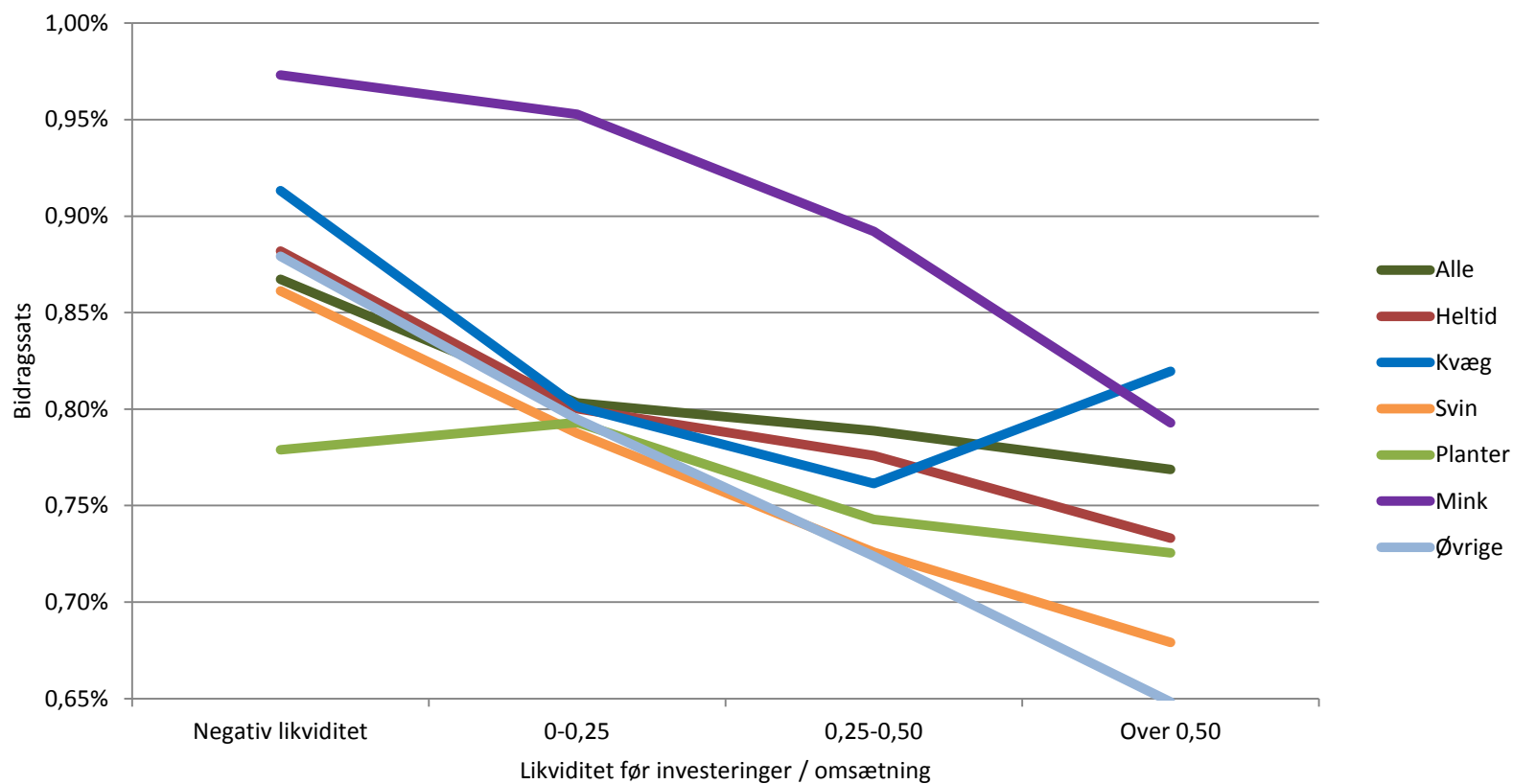

Bidragssatser og afkast af investeret kapital

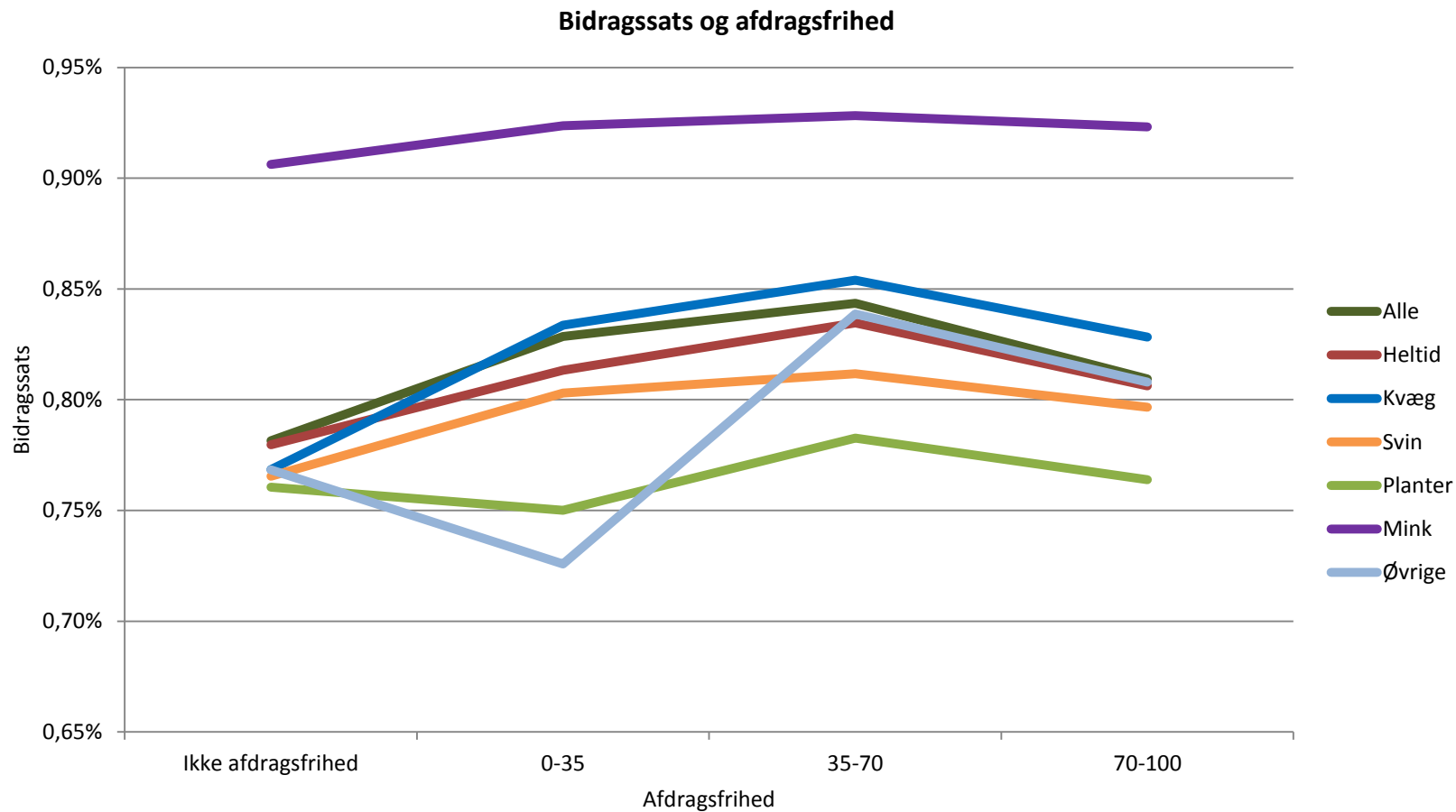

Bidragssatser og likviditet

Bidragssats og likviditet (før investeringer) i forhold til omsætning

Bidragssatser og afdragsfrihed

Bidragssatser og misligholdte lån

Misligholdte lån	Alle	Heltid	Kvæg	Svin	Planter	Mink	Øvrige
Ikke misligholde lån	0,80 %	0,81 %	0,82 %	0,79 %	0,77 %	0,92 %	0,80 %
Misligholdte lån	0,96 %	0,95 %	0,98 %	0,92 %	0,84 %	1,02 %	0,87 %

Realkreditinstitutternes bidragssatser over for landbruget

- God sammenhæng mellem bidragssatsen og landmandens økonomi, målt på gældsprocent, indtjeningsevne, likviditet og afdragsadfærd
- Det er entydigt positivt af to årsager:
 - Forbedrede økonomiske resultater kan være med til at sænke kreditomkostningerne!
 - Den effektive landmand kommer ikke til at betale for den mindre effektive landmand

Prisdifferentiering er en fordel for erhvervet

Bent Bonde

- Gældsprocent: 40 pct.
- Afkast af inv. kapital: 8 pct.
- Likviditet/omsætning: 0,5 pct.
- Afdragsfrihed: 20 pct.
- Misligholdte lån: Nej

Lars Landmand

- Gældsprocent: 90 pct.
- Afkast af inv. kapital: 2 pct.
- Likviditet/omsætning: 0,1 pct.
- Afdragsfrihed: 70 pct.
- Misligholdte lån: Ja

- Realkreditinstituttets risiko på de to kunder er vidt forskellig

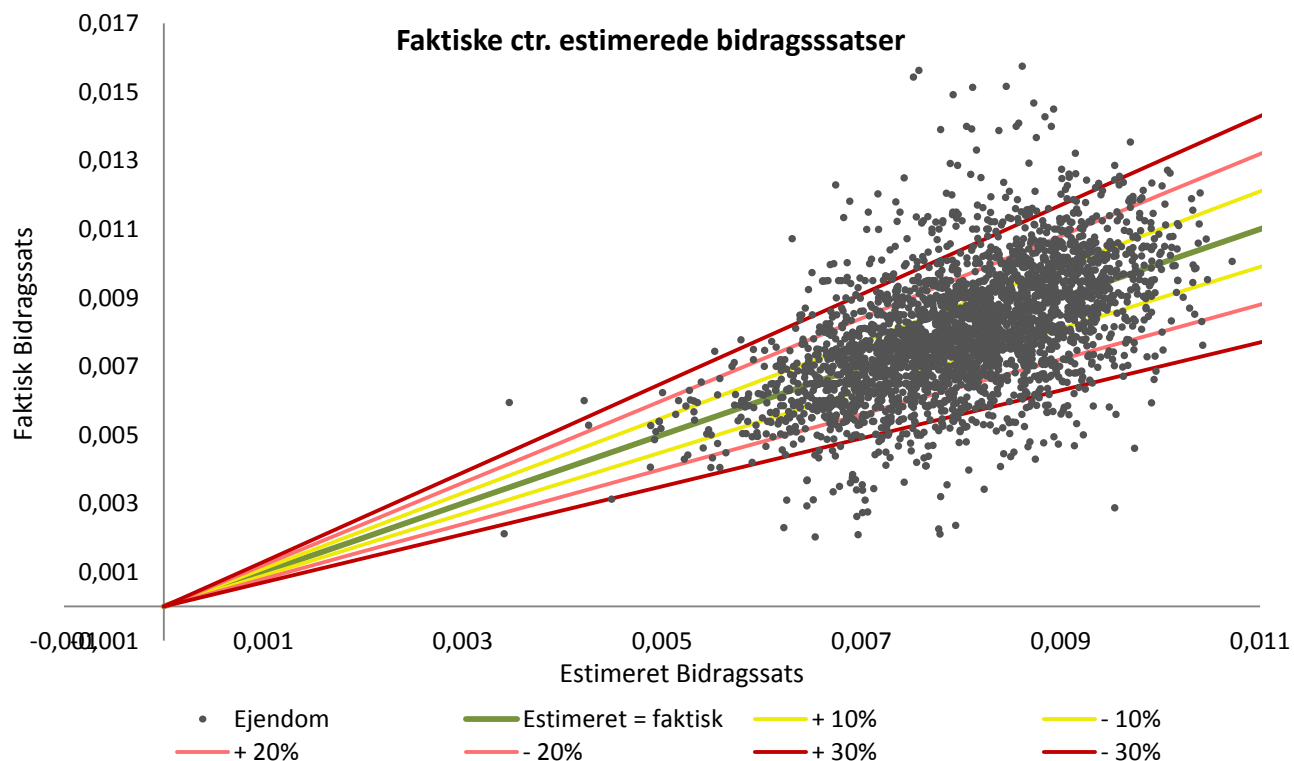
⇒ Satserne bør være forskellige, ellers er der reelt tale om en ufrivillig indkomstoverførsel fra effektive Bent til ineffektive Lars!

Er bidragssatserne steget for meget?

- Bidragssatserne skal afspejle risikoen:
 - Bidragssatser er måske ude af proportioner i forhold til den risiko, der løbes!
 - De kriseramte landbrug betalte i perioden 17 mia. kr. i renter og bidrag (32,7 pct. af heltidsbedrifternes samlede omkostninger til renter og bidrag)

2008-2013, mia. kr.	I alt	Realkredit	Bank
Akkumuleret indtjening	80	45	35
Nedskrivninger	13,6	1,2	12,4
Realiserede tab	5,7	4,8	0,9

Hvor mange betaler for meget i forhold til andre landmænd med en sammenlignelig økonomi?

Andel med "forkerte" bidragssatser i %, 2012	Estimeret	10 pct.	20 pct.	30 pct.
Over markedsbidragssatsen	48,9	25,3	11,7	2,3
Under markedsbidragssatsen	51,1	27,4	11,7	4,6

Årsager til at landmanden betaler ”for meget”

- Mange faktorer forklarer tilsammen bidragssatsen – økonomi forklarer ikke alt
- Realkreditinstituttet har begået en fejl (bevidst eller ubevidst)
- Negativ vurdering ud fra andre forhold end rent økonomiske:
 - Nedslidt produktionsapparat med udsigt til store og belastende fremtidige investeringer
 - Virksomheden mangler udviklingsmuligheder (nødvendige tilladelser, finansielt beredskab mv.)
 - Ejendommens omsættelighed er ringe
 - Mangler tillid til landmanden som virksomhedsleder
 - Mangler kompetencer i forhold til de krav, der stilles i fremtidens landbrug
 - Mangler strategi/forretningsplan
 - Brudte aftaler
 - Andet?

Realkreditinstitutternes bidragssatser over for landbruget

- Hvad kan vi gøre som konsulenter?
 - Det absolutte niveau for bidragssatserne tager landbrugets politiske system sig af...
 - Det relative niveau i forhold til andre landmænd er landmandens og konsulentens ansvar!
 - Tjek, om din kunde betaler ”for meget” i forhold til andre landmænd
 - Betaler han for meget, så kontakt landmanden og efterfølgende realkreditinstituttet. Start evt. en forhandling eller få en plausibel forklaring
 - Betaler din kunde ikke for meget, så vær blot glad på hans vegne 😊

Den gode vekselvirkning

**Indtjeningen forbedres/
Gælden nedbringes**

**En for høj bidragssats
forhandles ned**

Udfordring:

**Konkurrencen i den finansielle sektor delvist sat ud af kraft –
det er vanskeligt at skifte pengeinstitut!**